

ZAKON BR. 08/L-028**O MEĐUNARODNOM PRIVATNOM PRAVU**

Skupština Republike Kosovo,

Na osnovu člana 65. (1) Ustava Republike Kosovo,

Usvaja:

ZAKON O MEĐUNARODNOM PRIVATNOM PRAVU**DEO PRVI
OPŠTE ODREDBE****Član 1.
Cilj**

1. Ovaj zakon sadrži pravila za određivanje merodavnog prava u privatnopravnim odnosima sa međunarodnim elementom, pravila o nadležnosti sudova i drugih organa za razmatranje tih odnosa i pravila postupka, kao i pravila za priznavanje i izvršavanje stranih sudskih odluka i odluka drugih organa stranih država.

2. Ovaj zakon je delimično usklađen sa:

2.1. Uredbom (EZ) br. 864/2007 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. jula 2007. godine o pravu koje se primenjuje na vanugovorne obaveze („Rim II“);

2.2. Uredbom (EZ) br. 593/2008 Evropskog parlamenta i Saveta od 17. juna 2008. godine o pravu koje se primenjuje na ugovorne obaveze („Rim I“);

2.3. Uredbom Saveta (EU) br. 1259/2010 od 20. decembra 2010. godine o primeni poboljšane saradnje u oblasti prava koje se primenjuje na razvod i pravno razdvajanje („Rim III“);

2.4. Uredbom (EU) br. 650/2012 Evropskog parlamenta i Saveta od 4. jula 2012. godine o nadležnosti, merodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u naslednim stvarima i o uspostavi Evropske potvrde o nasleđivanju („Uredba o nasleđivanju“);

2.5. Uredbom Saveta (EU) br. 2016/1103 od 24. juna 2016. godine o primeni poboljšane saradnje u oblasti nadležnosti, merodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskog režima („Uredba o bračnoimovinskom režimu“);

2.6. Haškim protokolom od 23. novembra 2007. godine o merodavnom pravu za obaveze izdržavanja;

2.7. Uredbom (EU) br. 1215/2012 Evropskog parlamenta i Saveta od 12. decembra 2012. godine o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena) („Brisel I preinačena“);

2.8. Uredbom Saveta (EZ) br. 2201/2003 od 27. novembra 2003. godine koja se odnosi na nadležnost i priznavanje i izvršenje sudskih odluka u bračnim sporovima i stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja van snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 („Brisel II-bis“).

Član 2.

Prevlast međunarodnih ugovora

Odredbe ovog zakona ne primenjuju se na odnose iz člana 1. ovog zakona ako su isti uređeni međunarodnim ugovorima.

Član 3.

Popunjavanje pravnih praznina

Ako ovaj zakon ne sadrži odredbe za merodavno pravo za određeni odnos iz člana 1. ovog zakona, adekvatno se primenjuju odredbe i načela ovog zakona i načela međunarodnog privatnog prava.

Član 4.

Lica sa više državljanstava

1. Državljanstvo fizičkog lica utvrđuje se prema pravu države o čijem je državljanstvu reč.
2. Ako državljanin Republike Kosovo ima i državljanstvo neke druge države, u smislu ovog zakona, smatra se da ima samo državljanstvo Republike Kosovo.
3. Ako lice koje nije državljanin Republike Kosovo ima dva ili više strana državljanstava, u smislu ovog zakona, smatra se da ima državljanstvo one države čiji je državljanin i u kojoj ima uobičajeno boravište.
4. Ako lice iz stava 3. ovog člana nema uobičajeno boravište ni u jednoj od država čiji je državljanin, u smislu ovog zakona, smatra se da ima državljanstvo one države čiji je državljanin i sa kojom ima najbližu vezu.

Član 5.

Lica bez državljanstva i izbeglice

1. Ako lice nema državljanstvo ili se njegovo državljanstvo ne može utvrditi, merodavno pravo utvrđuje se na osnovu uobičajenog boravišta istog.
2. Ako lice ima status izbeglice, merodavno pravo utvrđuje se na osnovu uobičajenog boravišta istog.
3. Ako lice iz stava 1. ili 2. ovog člana nema uobičajeno boravište ili se isto ne može utvrditi, merodavno pravo utvrđuje se na osnovu njegovog boravišta.

Član 6.

Uobičajeno boravište fizičkih lica

1. U smislu ovog zakona, uobičajenim boravištem fizičkog lica smatra se mesto u kojem je lice uspostavilo stalan centar svojih životnih aktivnosti, bez obzira da li je njegov boravak formalno upisan i nezavisno od dozvole boravka ili nastanjenja od strane nadležnih državnih organa.
2. Prilikom određivanja uobičajenog boravišta u smislu stava 1. ovog člana, uzimaju se posebno u obzir okolnosti lične ili poslovne prirode koje ukazuju na trajnije veze lica sa ovim mestom ili na nameru da se takve veze zasnuju.
3. Izuzetno od st. 1. i 2. ovog člana, za određivanje uobičajenog boravišta fizičkih lica u okviru svojih privrednih delatnosti, za odnose iz potpoglavlja 6. i 7. ovog zakona primenjuju se odredbe čl. 75. i 87. ovog zakona.

Član 7. Prebivalište fizičkih lica

1. U smislu ovog zakona, prebivalištem fizičkog lica smatra se mesto u kome se ono nastanilo sa namerom da u njemu stalno živi.
2. Pretpostavlja se da fizičko lice ima prebivalište u državi u čiju je evidenciju prebivalište upisano.
3. Ako je upis iz stava 2. ovog člana izvršen u više država, smatra se da fizičko lice ima prebivalište u onoj državi u kojoj je izvršen upis i sa kojom ima najbližu vezu.

Član 8. Prebivalište pravnih lica

1. Prebivalištem pravnog lica ili organizacije bez svojstva pravnog lica smatra se mesto gde ista ima:
 - 1.1. svoje sedište;
 - 1.2. glavnu upravu;
 - 1.3. glavno mesto poslovanja.

DEO DRUGI MERODAVNO PRAVO

POGLAVLJE I. OPŠTE ODREDBE

Član 9. Uzvratanje

1. Ako se u smislu ovog zakona mora primeniti pravo strane države, uzimaju se u obzir pravila onog prava o određivanju merodavnog prava.
2. Odredbe stava 1. ovog člana ne primenjuju se na:
 - 2.1. oblik pravnih poslova;
 - 2.2. status pravnih lica i oblici organizacija bez svojstva pravnog lica;
 - 2.3. bračnoimovinski režim;
 - 2.4. razvod braka;
 - 2.5. izdržavanje;
 - 2.6. ugovorne odnose;
 - 2.7. vanugovorne odnose;
 - 2.8. izbor merodavnog prava.
3. Ako odredbe strane države o određivanju merodavnog prava uzvrataju na primenu prava Republike Kosovo ili upućuju na primenu prava treće države, primenjuje se pravo Republike Kosovo ili pravo treće države, ne uzimajući u obzir odredbe za određivanje merodavnog prava.

Član 10.**Države sa nejedinstvenim pravnim poretkom**

1. Ako je merodavno pravo države čiji pravni poredak nije jedinstven, a pravila ovog zakona ne upućuju na određeno pravno područje u toj državi, merodavno pravo određuje se prema odredbama međunarodnog privatnog prava tog pravnog poretka.
2. Ako se odgovarajuće pravno područje unutar nejedinstvenog pravnog poretka ne može utvrditi na način predviđen u stavu 1. ovog člana, merodavno je pravo područja u toj državi sa kojim postoji najbliža veza.

Član 11.**Utvrđivanje sadržine stranog prava**

1. Sud ili drugi nadležni organ po službenoj dužnosti utvrđuje sadržinu stranog merodavnog prava. Sud ili drugi nadležni organ može upotrebiti metode utvrđene međunarodnim ugovorima, može zatražiti pojašnjenja o sadržini stranog prava od organa državne uprave nadležnog za poslove pravosuđa, ili mišljenje stručnjaka.
2. Stranke u postupku mogu podneti javnu ispravu ili stručna mišljenja o sadržini stranog prava.
3. Kada se izabere merodavno pravo, sud ili drugi nadležni organ može naložiti stranci koja svoje predloge ili prigovore zasniva na stranom pravu da pomogne oko utvrđivanja sadržine tog prava.
4. Ako se sadržina stranog prava ne može utvrditi na način predviđen u st. 1, 2. i 3. ovog člana, primenjuje se pravo Republike Kosovo.

Član 12.**Tumačenje i primena stranog prava**

1. Pravo strane države tumači se i primenjuje u skladu sa tumačenjem i primenom pravnog poretka od kojeg potiče.
2. Neprimena ili pogrešna primena stranog prava predstavlja osnov za ostvarivanje prava na pravni lek.

Član 13.**Opšta klauzula odstupanja**

1. Izuzetno, merodavno pravo, na koje upućuju odredbe ovog zakona, se ne primenjuje ukoliko je, s obzirom na sve okolnosti slučaja, očigledno da odnos sa tom državom nema bitnu vezu, a očigledno ima bitno bližu vezu sa nekom drugom državom.
2. Ako su ispunjeni uslovi iz stava 1. ovog člana, primenjuje se pravo države sa kojom je odnos u bitno bližoj vezi.
3. Stavovi 1. i 2. ovog člana se ne primenjuju ukoliko su stranke izabrale merodavno pravo.

Član 14.**Javni poredak**

1. Odredba stranog prava se ne primenjuje ako su dejstva primene iste bila očigledno suprotna javnom poretku Republike Kosovo.
2. Za primenu stava 1. ovog člana pridaje se posebna važnost povezanosti slučaja sa pravnim poretkom Republike Kosovo te i značaju posledica do kojih bi došlo usled primene stranog prava.

3. Ako se odredba stranog prava ne može primeniti zbog suprotnosti javnom poretku Republike Kosovo, po potrebi, primenjuje se relevantna odredba prava Republike Kosovo.

Član 15. Odredbe neposredne primene

1. Odredbe prava Republike Kosovo, čija primena se smatra odlučujućom za zaštitu javnog interesa, kao što su politički, društveni ili ekonomski sistem države, primenjuju se na sve slučajeve koji ulaze u njihovo polje primene, bez obzira na pravo koje je inače merodavno.

2. Izuzetno, sud može uzeti u obzir i norme neposredne primene druge države sa kojom je slučaj bliže povezan. Prilikom odlučivanja o primeni istih, sud uzima u obzir svrhu i posledice primene ili neprimene istih.

Član 16. Kvalifikacija

1. Kada određivanje merodavnog prava zavisi od kvalifikacije veznih tačaka, pravnih odnosa i instituta, kvalifikacija vrši se prema pravu Republike Kosovo.

2. Kada određeni pravni institut nije poznat pravu Republike Kosovo i ne može se definisati tumačenjem prema pravu Republike Kosovo, za kvalifikaciju istog uzeće se u obzir strano pravo koje uređuje taj institut.

POGLAVLJE II. POSEBNE ODREDBE O ODREĐIVANJU MERODAVNOG PRAVA

Potpoglavlje I. – Statusni odnosi za fizička lica

Član 17. Pravna sposobnost

Za pravnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo države čiji je ono državljanin.

Član 18. Poslovna sposobnost

1. Za poslovnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo države čiji je ono državljanin.

2. Ako se ugovor sklapa između lica koja se nalaze u istoj državi, lice koje je bi po pravu te države bilo poslovno sposobno, može se pozivati na svoju poslovnu nesposobnost po pravu neke druge države, sem ako druga ugovorna strana u vreme sklapanja ugovora nije bila upoznata sa ili usled nemara nije znala za tu poslovnu nesposobnost.

3. Odredbe stava 2. ovog člana se ne primenjuju na pravne poslove iz porodičnih i naslednih odnosa, kao i na pravne poslove iz stvarnih prava na nepokretnosti koje se nalaze na teritoriji države u kojoj nije sklopljen pravni posao.

Član 19. Poslovna sposobnost fizičkog lica koje obavlja privrednu delatnost

Za poslovnu sposobnost fizičkog lica da obavlja privrednu delatnost bez osnivanja pravnog lica, merodavno je pravo države u kojoj je to lice registrovano kao preduzetnik. Ukoliko registracija nije potrebna, merodavno je pravo države u kojoj fizičko lice ima glavno mesto poslovanja.

Član 20.**Starateljstvo i privremene mere zaštite**

1. Za stavljanje pod starateljstvo i prestanak starateljstva, kao i za odnose između staroca i lica pod starateljstvom, merodavno je pravo države čiji je državljanin lice pod starateljstvom.
2. Privremene mere zaštite prema stranim državljanima ili licima bez državljanstva koja se nalaze u Republici Kosovo određuju se po pravu Republike Kosovo i ostaju na snazi dok nadležna država ne donese odluku i ne preduzme potrebne mere.
3. Odredba stava 2. ovog člana primenjuje se i na zaštitu svojine odsutnog stranog državljanina i lica bez državljanstva koje se nalazi na teritoriji Republike Kosovo.

Član 21.**Proglašenje nestalog lica za umrlo**

Za proglašenje nestalog lica za umrlo merodavno je pravo države čiji je ono bilo državljanin u trenutku nestanka.

Član 22.**Lično ime**

1. Za određivanje ili promenu imena fizičkog lica, merodavno je pravo države čiji je ono državljanin.
2. Dejstvo promene državljanstva na lično ime određuje se po pravu države čije je državljanstvo lice steklo. Ako je lice bez državljanstva, dejstvo promene uobičajenog boravišta na lično ime određuje se po pravu države u kojoj je lice steklo novo uobičajeno boravište.
3. Izuzetno od stava 1. ovog člana, za određivanje ili promenu imena fizičkog lica, na zahtev fizičkog lica koje ima uobičajeno boravište u Republici Kosovo, merodavno je pravo Republike Kosovo.

Potpoglavlje II. – Statusni odnosi za pravna lica**Član 23.****Pravni položaj pravnih lica**

1. Za poslovnu sposobnost pravnog lica merodavno je pravo države u kojoj je ono upisano u javni registar.
2. Ako se za osnivanje pravnog lica ne zahteva upis u javni registar ili ako je pravno lice upisano u javne registre više država, merodavno je pravo države u kojoj se nalazi sedište određeno statutom ili osnivačkim aktom pravnog lica.

Član 24.**Organizacioni oblici bez svojstva pravnog lica**

Za udruženja ili organizacije bez svojstva pravnog lica, merodavno je pravo države u kojoj su upisana ili osnovana.

Član 25.**Obim primene merodavnog prava**

1. Pravo koje je merodavno na osnovu čl. 23. i 24. ovog zakona, između ostalog, uređuje:

- 1.1. osnivanje, pravnu prirodu i pravnu formu organizacije ili pravnog lica;
- 1.2. ime i naziv pravnog lica;
- 1.3. pravni subjektivitet i sistem upravljanja organizacije;
- 1.4. sastav, nadležnosti i funkciju organa pravnog lica ili organizacije;
- 1.5. zastupanje pravnog lica ili organizacije;
- 1.6. sticanje i prestanak članstva, kao i ostvarivanje prava i obaveza po osnovu članstva pravnog lica ili organizacije;
- 1.7. odgovornost za obaveze pravnog lica ili organizacije;
- 1.8. odgovornost za povredu zakona ili osnivačkog akta pravnog lica ili organizacije;
- 1.9. reorganizaciju i prestanak pravnog lica ili organizacije.

Potpoglavlje III. – Pородični Odnosi: Brak

Član 26.

Materijalni uslovi za sklapanje braka

Za materijalne uslove za sklapanje braka, za svako lice, merodavno je pravo države čiji je ono državljanin u trenutku sklapanja braka.

Član 27.

Forma braka

Za formu braka merodavno je pravo države u kojoj se sklapa brak.

Član 28.

Nevažnost (ništavost) braka

Za ništavnost braka merodavno je pravo države koje je bilo merodavno za uslove za sklapanje braka.

Član 29.

Izbor merodavnog prava za razvod braka

1. Za razvod braka supružnici mogu izabrati za merodavno pravo jedno od sledećih prava:
 - 1.1. pravo države u kojoj oba supružnika imaju uobičajeno boravište u trenutku izbora;
 - 1.2. pravo države u kojoj su supružnici imali poslednje uobičajeno boravište, pod uslovom da jedan od njih još ima uobičajeno boravište u toj državi u trenutku izbora;
 - 1.3. pravo države čije državljanstvo ima jedan od supružnika u trenutku izbora; ili
 - 1.4. pravo Republike Kosovo.
2. Sporazum o izboru merodavnog prava za razvod braka može se zaključiti ili izmeniti najkasnije do trenutka podnošenja tužbe za razvod braka.

3. Izuzetno od stava 2. ovog člana, supružnici mogu izabrati merodavno pravo i toku brakorazvodne rasprave. U tom slučaju, takav izbor mora se uneti u zapisnik.

Član 30.

Formalna punovažnost sporazuma o izboru merodavnog prava za razvod braka

1. Sporazum o izboru merodavnog prava za razvod braka mora biti sačinjen u pisanom obliku, datiran i moraju ga potpisati oba supružnika.

2. Sporazum o izboru merodavnog prava sačinjen sredstvima elektronske komunikacije koja omogućavaju trajan zapis sporazuma smatra se jednakim pisanom sporazumu iz stava 1. ovog člana.

Član 31.

Merodavno pravo za razvod braka u odsustvu izbora stranaka

1. U odsustvu izbora iz člana 29. ovog zakona, za razvod braka merodavno je pravo države u kojoj su oba supružnika imala uobičajeno boravište u trenutku podnošenja tužbe.

2. Ako supružnici nisu imali uobičajeno boravište u istoj državi u trenutku podnošenja tužbe, merodavno je pravo države poslednjeg uobičajenog boravišta supružnika, pod uslovom da boravak nije trajao duže od jedne (1) godine od trenutka podnošenja tužbe, i ako jedan od supružnika ima uobičajeno boravište u toj državi u trenutku podnošenja tužbe.

3. Ukoliko se ne ispune uslovi iz st. 1. i 2. ovog člana, merodavno je pravo države zajedničkog državljanstva supružnika u trenutku podnošenja tužbe.

4. Ukoliko se ne ispune uslovi iz st. 1, 2. i 3. ovog člana, merodavno je pravo Republike Kosovo.

Član 32.

Primena prava Republike Kosovo

Ako pravo merodavno na osnovu člana 29. ili 31. ovog zakona ne predviđa mogućnost razvoda braka ili ne pruža jednako pravo na razvod po osnovu pola supružnika, merodavno je pravo Republike Kosovo.

Potpoglavlje IV. – Porodični odnosi: Dejstva braka – lična dejstva braka

Član 33.

Lični odnosi supružnika

1. Za lične odnose supružnika merodavno je pravo države zajedničkog državljanstva.

2. Ako su supružnici državljani različitih država, merodavno je pravo države njihovog zajedničkog uobičajenog boravišta.

3. Ako supružnici nemaju ni zajedničko državljanstvo niti zajedničko uobičajeno boravište u istoj državi, merodavno je pravo države njihovog poslednjeg zajedničkog uobičajenog boravišta.

4. Ako se merodavno pravo ne može odrediti u skladu sa st. 1, 2. ili 3. ovog člana, merodavno je pravo Republike Kosovo.

Član 34.

Izbor merodavnog prava

1. Za bračnoimovinski režim supružnici ili budući supružnici mogu se sporazumeti o izboru ili promeni jednog od sledećih merodavnih prava:

- 1.1. pravo države u kojoj oba supružnika ili buduća supružnika imaju uobičajeno boravište u trenutku izbora prava;
 - 1.2. pravo države u kojoj jedan od supružnika ili budućih supružnika ima uobičajeno boravište u trenutku izbora prava;
 - 1.3. pravo države čiji je državljanin jedan od supružnika ili budućih supružnika u trenutku izbora prava.
2. Osim ako su se supružnici drugačije sporazumeli, promena merodavnog prava za bračnoimovinski režim u toku trajanja braka nema povratno dejstvo.
 3. Bilo kakva retroaktivna promena merodavnog prava iz stava 2. ovog člana nema negativno dejstvo na zakonska prava trećih lica.

Član 35.

Formalna i materijalna punovažnost sporazuma o izboru merodavnog prava

1. Sporazum o izboru merodavnog prava za bračnoimovinski režim mora biti sačinjen u pisanoj formi, datiran i moraju ga potpisati oba supružnika.
2. Sporazum između stranaka sačinjen sredstvima elektronske komunikacije koja omogućavaju trajan zapis sporazuma smatra se jednakim pisanom sporazumu u smislu stava 1. ovog člana.
3. Postojanje i punovažnost sporazuma o izboru merodavnog prava ili određenog uslova istog, utvrđuje se prema pravu koje bi u smislu člana 34. ovog zakona bilo merodavno u slučaju da je sporazum ili taj uslov bio punovažan.

Član 36.

Merodavno pravo u odsustvu izbora supružnika

1. Ako supružnici nisu izabrali merodavno pravo za svoj bračnoimovinski režim, merodavno pravo biće:
 - 1.1. pravo države prvog uobičajenog boravišta supružnika nakon sklapanja braka; ili, u odsustvu istog;
 - 1.2. pravo države zajedničkog državljanstva supružnika u trenutku sklapanja braka; ili, u odsustvu istog;
 - 1.3. pravo države sa kojom supružnici imaju najbližu vezu u trenutku sklapanja braka, s obzirom na sve okolnosti.
2. Podstav 1.2. ovog člana ne primenjuje se ako supružnici imaju više od jednog zajedničkog državljanstva.
3. Izuzetno, te i na zahtev jednog od supružnika, sud može odlučiti da za bračnoimovinski režim bude merodavno nadležno pravo neke druge države, a ne pravo države koje je bi bilo merodavno u smislu podstava 1.1. ovog člana, ukoliko podnosilac zahteva dokaže:
 - 3.1. da su supružnici imali zajedničko uobičajeno boravište u toj državi znatno duže nego u državi iz podstava 1.1. ovog člana;
 - 3.2. da su se oba supružnika pozvala na pravo te druge države prilikom uređivanja i planiranja svojih imovinskih odnosa.

Član 37.**Formalna punovažnost sporazuma o bračnoj stečevini**

1. Sporazum o bračnoj stečevini mora biti sačinjen u pisanom obliku, datiran i moraju ga potpisati oba supružnika.
2. Sporazum sačinjen sredstvima elektronske komunikacije koja omogućavaju trajan zapis sporazuma smatra se jednakim pisanom sporazumu u smislu stava 1. ovog člana.
3. Izuzetno od stava 1. ovog člana, ako pravo države uobičajenog boravišta oba supružnika u trenutku sklapanja sporazuma predviđa dodatne uslove za formu sporazuma o bračnoj stečevini, ti uslovi moraju se ispuniti.
4. Ako merodavno pravo za bračnoimovinski režim predviđa dodatne formalne uslove, ti uslovi moraju se ispuniti.

Član 38.**Predmet uređivanja merodavnog prava**

1. Merodavno pravo za bračnoimovinski režim, između ostalog, uređuje:
 - 1.1. klasifikaciju imovine jednog ili oba supružnika u različite kategorije u toku i nakon braka;
 - 1.2. prenos imovine iz jedne u drugu kategoriju;
 - 1.3. odgovornost jednog supružnika za obaveze i dugove drugog supružnika;
 - 1.4. ovlašćenja, prava i obaveze jednog ili oba supružnika u pogledu imovine;
 - 1.5. prestanak bračnoimovinskog režima, te i deobu, raspodelu i likvidaciju imovine;
 - 1.6. dejstva bračnoimovinskog režima na pravne odnose jednog od supružnika i trećih lica; i
 - 1.7. materijalnu punovažnost sporazuma o bračnoj stečevini.

Član 39.**Imovinski odnosi u vanbračnoj zajednici**

Merodavno pravo za imovinske odnose u vanbračnoj zajednici određuje se u skladu sa čl. 34. do 38. ovog zakona.

Potpoglavlje V. – Porodični odnosi: Odnosi između roditelja i dece**Član 40.****Priznavanje, utvrđivanje i osporavanje očinstva, odnosno materinstva**

1. Za utvrđivanje ili osporavanje očinstva, odnosno materinstva merodavno je pravo države čije je državljanstvo dete steklo u trenutku rođenja.
2. Izuzetno od stava 1. ovog člana, ako je to u najboljem interesu deteta, može se primeniti jedno od sledećih prava:
 - 2.1. pravo države čije je dete državljanin, ili države uobičajenog boravišta deteta u trenutku pokretanja postupka za priznavanje, utvrđivanje ili osporavanje očinstva, odnosno materinstva;

2.2. ako je majka udata, merodavno je pravo u pogledu ličnih dejstva braka u smislu člana 33. st. 1, 2. i 3. ovog zakona u trenutku rođenja deteta ili, ako je brak prestao pre smrti, u trenutku prestanka.

3. Priznavanje očinstva, odnosno materinstva proizvodi dejstvo ako je preduzeto u skladu sa:

3.1. pravom države čiji je državljanin lice koje daje priznanje;

3.2. pravom države čije je dete državljanin u trenutku priznanja, ili

3.3. pravom države uobičajenog boravišta deteta u trenutku priznanja.

4. Za formu priznanja, merodavno je pravo države u kojoj je dato priznanje, ili jedno od prava navedeno u stavu 3. ovog člana.

Član 41.

Odnosi između roditelja i dece

1. Za odnose između roditelja i dece merodavno je pravo države njihovog zajedničkog uobičajenog boravišta.

2. Ako roditelji i deca imaju uobičajeno boravište u različitim državama, merodavno je pravo države uobičajenog boravišta deteta.

Potpoglavlje VI. – Porodični odnosi: Izdržavanje

Član 42.

Opšte odredbe

1. Za obaveze izdržavanja merodavno je pravo države uobičajenog boravišta poverioca izdržavanja.

2. U slučaju promene uobičajenog boravišta poverioca izdržavanja, od trenutka promene istog, merodavno je pravo države njegovog novog uobičajenog boravišta.

Član 43.

Posebne odredbe u interesu pojedinih dužnika

1. Posebne odredbe ovog člana primenjuju se na obaveze izdržavanja:

1.1. roditelja prema svojoj deci;

1.2. drugih lica, osim roditelja, prema licima koja nisu navršila 21 godinu života, osim obaveza za izdržavanje iz člana 44. ovog zakona; i

1.3. dece prema svojim roditeljima.

2. Ako na osnovu prava određenog kao merodavno prema članu 42. ovog zakona poverilac izdržavanja ne može ostvariti izdržavanje od dužnika, primenjuje se pravo države pred čijim sudom se vodi postupak.

3. Izuzetno od člana 42. ovog zakona, ako je poverilac izdržavanja pokrenuo postupak pred nadležnim organom države uobičajenog boravišta dužnika, primenjuje se pravo te države. Međutim, ako prema tom pravu poverilac izdržavanja ne može ostvariti izdržavanje od dužnika, primenjuje se pravo države uobičajenog boravišta poverioca izdržavanja.

4. Ako na osnovu prava određenog kao merodavno prema članu 42. ovog zakona i st. 2. i 3. ovog člana, poverilac izdržavanja ne može ostvariti izdržavanje od dužnika, merodavno je pravo države njihovog zajedničkog državljanstva, ukoliko imaju zajedničko državljanstvo.

Član 44.

Posebne odredbe za supružnike i bivše supružnike

Na obaveze izdržavanja između supružnika, ili bivših supružnika, ili lica čiji je brak proglašen nevažećim, neće primeniti član 42. ovog zakona ako se jedna od stranaka tome protivi, dok je pravo druge države, pogotovu pravo države njihovog zajedničkog boravišta u bližoj vezi sa tim brakom. U tom slučaju, merodavno je pravo te države.

Član 45.

Posebne odredbe o zaštiti

U pogledu obaveze izdržavanja drugih lica, osim obaveze izdržavanja roditelja prema deci, kao i za obaveze izdržavanja predviđene članom 44. ovog zakona, dužnik izdržavanja može osporiti zahtev poverioca izdržavanja na bazi činjenice da ni prema pravu države uobičajenog boravišta dužnika izdržavanja niti prema pravu države zajedničkog državljanstva stranaka, ako imaju zajedničko državljanstvo, nije predviđena takva obaveza izdržavanja.

Član 46.

Izbor merodavnog prava za posebni postupak

1. Izuzetno od odredaba čl. 42. do 45. ovog zakona, samo za potrebe posebnog postupka, dužnik i poverilac izdržavanja mogu da za izdržavanje izričito izaberu kao merodavno pravo države u kojem se vodi postupak.
2. Sporazum o izboru merodavnog prava sklopljen pre pokretanja postupka mora biti u pisanom obliku i obe strane isti moraju potpisati, ili na bilo koji način bude registrovan, te i da se omogući pristup i pozivanje na isti sporazum.

Član 47.

Izbor merodavnog prava

1. Izuzetno od odredaba čl. 42. do 46. ovog zakona, poverilac i dužnik izdržavanja mogu u svakom trenutku za obavezu izdržavanja izabrati za merodavno jedno od sledećih prava:
 - 1.1. pravo bilo koje države čiji je državljanin jedna od stranaka u trenutku izbora;
 - 1.2. pravo bilo koje države uobičajenog boravišta jedne od stranaka u trenutku izbora;
 - 1.3. pravo koje su stranke izabrale kao merodavno, ili materijalno pravo koje se primenjuje u njihovim imovinskim odnosima;
 - 1.4. pravo koje su stranke izabrale kao merodavno, ili materijalno pravo koje se primenjuje za razvod braka i pravnu rastavu.
2. Sporazum o izboru merodavnog prava mora biti izrađen u pisanom obliku i obe strane moraju isti potpisati, ili na bilo koji način bude registrovan, te i da se omogući pristup i pozivanje na isti sporazum.
3. Stav 1. ovog člana ne primenjuje se na obavezu izdržavanja lica mlađa od 18 godina ili punoletnog lica koje zbog umanjenja ličnih sposobnosti ili nedostatka nije u stanju da štiti svoje interese.

4. Bez obzira na to koje pravo je izabrano za merodavno u smislu stava 1. ovog člana, za mogućnost odricanja poverioca od prava na izdržavanje primenjuje se pravo države uobičajenog boravišta poverioca izdržavanja u trenutku izbora merodavnog prava.

5. Neće se primeniti pravo koje su strane izabrale za merodavno u smislu stava 1. ovog člana, ako bi primena istog dovela do očigledno nepravičnih ili neželjenih posledica po bilo koju od strana, osim ako su u trenutku izbora strane bile detaljno upoznate i bile svesne posledica tog izbora.

Član 48. Javni organi

Za pravo javnih organa da zahtevaju povraćaj sredstava isplaćenih poveriocu izdržavanja umesto izdržavanja, merodavno je pravo države kojoj ti javni organi pripadaju.

Član 49. Predmet uređivanja merodavnog prava

1. Merodavno pravo za izdržavanje iz čl. 42. do 48. ovog zakona, primenjuje se i u slučajevima kada se utvrdi:

- 1.1. da li može, u kojoj meri i od koga poverilac može zahtevati izdržavanje;
- 1.2. do koje mere može poverilac retroaktivno zahtevati izdržavanje;
- 1.3. osnov za utvrđivanje visine izdržavanja i indeksacije;
- 1.4. ko je ovlašćen da pokrene postupak za izdržavanje, osim pitanja stranačke sposobnosti i zastupanja u postupku;
- 1.5. rok zastarelosti i rokovi za pokretanje postupka;
- 1.6. visina obaveze dužnika izdržavanja u slučajevima kada javni organ podnese zahtev za povraćaj sredstva isplaćenih poveriocu umesto izdržavanja.

Član 50. Određivanje visine izdržavanja

Čak i ako merodavno pravo propisuje drugačije rešenje, prilikom određivanja visine izdržavanja, uzimaju se u obzir potrebe poverioca izdržavanja i materijalno stanje dužnika izdržavanja, kao i svaka naknada koju je primio poverilac izdržavanja umesto periodične isplate na ime izdržavanja.

Član 51. Tumačenje i primena odredaba ovog potpoglavlja

Odredbe ovog potpoglavlja tumače se i primenjuju u skladu sa Uredbom Saveta (EZ) br. 4/2009 od 18. decembra 2008. godine o nadležnosti, merodavnom pravu, priznavanju i izvršenju odluka i o saradnji u stvarima koje se odnose na obaveze izdržavanja.

Potpoglavlje VII. – Porodični odnosi: Usvojenje

Član 52. Uslovi za zasnivanje, dejstvo i prestanak usvojenja

1. Za uslove za zasnivanje, dejstvo i prestanak usvojenja merodavno je pravo države čiji su

državljeni usvojlac i usvojitelj, zavisno od činjenice koje pravo je povoljnije po usvojenika.

2. Ako supružnici zajednički usvajaju, kao merodavno pravo države usvojlaca u smislu stava 1. ovog člana smatra se pravo države čije državljanstvo imaju oba supružnika u trenutku podnošenja zahteva za usvojenje.
3. Ako supružnici zajednički usvajaju, a nemaju zajedničko državljanstvo, kao merodavno pravo države usvojlaca u smislu stava 1. ovog člana smatra se pravo države zajedničkog uobičajenog boravišta supružnika u trenutku podnošenja zahteva za usvojenje.
4. Za formu usvojenja merodavno je pravo države u kojoj se usvojenje zasniva.

Potpoglavlje VII. – Nasleđivanje

Član 53. Opšte odredbe

Za nasleđivanje celokupne zaostavštine merodavno je pravo države uobičajenog boravišta ostavioca u trenutku smrti.

Član 54. Izbor merodavnog prava

1. Izuzetno od člana 53. ovog zakona, za nasleđivanje celokupne zaostavštine ostavilac može za merodavno pravo izabrati pravo države čije državljanstvo poseduje u trenutku izbora ili u trenutku smrti. Ako ostavilac ima više državljanstava, isti može za merodavno izabrati pravo bilo koje države čije državljanstvo poseduje u trenutku izbora ili u trenutku smrti.
2. Izbor merodavnog prava mora biti izričit u obliku zaveštanja (testamenta) ili drugog oblika raspolaganja imovinom za slučaj smrti ili da proizilazi iz zahteva zaveštanja (testamenta) ili takvog raspolaganja.
3. Za materijalnu punovažnost akta kojim se vrši izbor, merodavno je izabrano pravo.
4. Stav 2. ovog člana primenjuje se i na formalne uslove za promenu i opoziv raspolagana imovinom.

Član 55. Predmet uređivanja merodavnog prava

1. Pravo koje je određeno kao merodavno u smislu čl. 53. i 54. ovog zakona primenjuje se na celokupnu zaostavštinu ostavioca.
2. To pravo, između ostalog, uređuje:
 - 2.1. osnov pozivanja na nasleđe, trenutak i mesto otvaranja nasleđa;
 - 2.2. krug naslednika, veličina naslednih delova i obaveze koji im može nametnuti ostavilac, kao i određivanje drugih naslednih prava, uključujući i nasledno pravo preživelog bračnog druga ili vanbračnog partnera;
 - 2.3. sposobnost za nasleđivanje;
 - 2.4. isključenje iz nasleđivanja i nedostojnost za nasleđivanje;

2.5. prenos zaostavštine naslednicima, i, ako istih ima, isporukuprimaca (legatara) obaveze naslednika i isporukuprimaca (legatara) koje proizilaze iz nasleđstva, kao i uslovi i dejstva prihvatanja ili odricanja od nasleđa ili isporuke (legata);

2.6. ovlašćenja naslednika, izvršioca zaveštanja (testamenata) i drugih lica koja upravljaju zaostavštinom, naročito u pogledu prodaje imovine i naknade poverilaca;

2.7. odgovornost za dugove ostavioca;

2.8. nužni deo i druga ograničenja slobodnog raspolaganja za slučaj smrti, uključujući i delove koji su prethodno izdvojeni od nasleđa u korist rodbine ostavioca i to na osnovu odluke suda ili nekog drugog organa;

2.9. obaveze za isporuku (legat) ili uračunavanje poklona u nasledni deo;

2.10. prenos zaostavštine.

Član 56.

Merodavno pravo za materijalno priznavanje i punovažnost zaveštanja (testamenta) i drugih oblika raspolaganja imovinom za slučaj smrti

1. Za priznavanje i materijalnu punovažnost zaveštanja (testamenta) ili drugog oblika raspolaganja imovinom za slučaj smrti, merodavno je pravo koje, prema ovom zakonu, bi bilo merodavno za nasleđivanje zaveštaoca kao da je usledila smrt na dan kada je sačinjen akt raspolaganja.

2. Izuzetno od stava 1. ovog člana, za postojanje, materijalnu punovažnost, dejstva i tumačenje zaveštanja (testamenta), zaveštalac može izabrati merodavno pravo u skladu sa članom 54. ovog zakona.

3. Stav 1. ovog člana primenjuje se i na promenu i opoziv ranije sačinjenog zaveštanja (testamenta). U slučaju da je merodavno pravo izabrano u skladu sa stavom 2. ovog člana, na takvu promenu ili opoziv primenjuje se izabrano pravo.

4. Ovaj član se ne primenjuje na ugovore o nasleđivanju.

Član 57.

Ugovori o nasleđivanju

1. Za postojanje, materijalnu punovažnost i dejstva između stranaka, uključujući i uslove za raskidanje ugovora o nasleđivanju o zaostavštini određenog lica, merodavno je, prema ovom zakonu, ono pravo koje bi bilo merodavno za zaostavštinu tog lica da je to lice umrlo na dan zaključenja ugovora.

2. Ugovor o nasleđivanju o zaostavštini više lica je prihvatljiv samo ako je isti, u skladu sa ovim zakonom, prihvatljiv prema pravu koje bi bilo merodavno za zaostavštinu svih lica da su oni umrli na dan zaključenja ugovora.

3. Za materijalnu punovažnost i dejstva između stranaka, uključujući i uslove za raskidanje ugovora o nasleđivanju koji je prihvatljiv prema tom određenom pravu, merodavno je – među navedenim pravima - pravo sa kojim je ugovor u najbližoj vezi.

4. Izuzetno od st. 1. i 2. ovog člana, za prihvatljivost, materijalnu punovažnost i dejstva između stranaka, uključujući i uslove za raskid njihovog ugovora o nasleđivanju, stranke mogu izabrati kao merodavno pravo koje lice ili jedno od lica, čija je zaostavština, moglo izabrati u skladu sa članom 54. ovog zakona.

Član 58.**Oblik zaveštanja (testamenta) ili drugi pisani oblici raspolaganja imovinom za slučaj smrti**

1. Zaveštanje (testament) je punovažno u pogledu oblika ako je punovažno po jednom od sledećih prava:

- 1.1. po pravu države gde je zaveštanje (testament) ili ugovor o nasleđivanju sačinjen;
- 1.2. po pravu države čiji je državljanin bio zaveštalac ili u najmanju ruku bilo jedno od lica čija je zaostavština predmet ugovora o nasleđivanju, bilo u trenutku kada je zaveštanje (testament) sačinjeno ili u trenutku smrti;
- 1.3. po pravu prebivališta zaveštaoca ili u najmanju ruku jednog od lica čija je zaostavština predmet ugovora o nasleđivanju, bilo u trenutku kada je zaveštanje (testament) sačinjeno ili u trenutku smrti;
- 1.4. po pravu uobičajenog boravišta zaveštaoca ili u najmanju ruku jednog od lica čija je zaostavština predmet ugovora o nasleđivanju, bilo u trenutku kada je zaveštanje (testament) sačinjeno ili u trenutku smrti;
- 1.5. po pravu Republike Kosovo;
- 1.6. za nepokretnost po pravu države gde se nepokretnost nalazi;
- 1.7. po pravu koje je merodavno ili bi bilo merodavno za zaostavštinu u trenutku kada je zaveštanje (testament) ili drugi oblik raspolaganja imovinom za slučaj smrti ili ugovor o nasleđivanju sačinjen.

2. Forma opozivanja zaveštanja (testamenta) je punovažna ako je ista punovažna po bilo kojem pravu iz odredbe stava 1., ako zaveštanje (testament) može biti sastavljen u punovažnoj formi.

Član 59.**Formalna punovažnost izjave o prijemu ili odricanju od nasleđa**

1. Izjava o prijemu ili odricanju od nasleđa, isporuke (legata) ili nužnog dela ili izjava kojom se ograničava odgovornost davalaca izjave punovažna je u pogledu forme ako ispunjava zahteve iz:

- 1.1. prava merodavnog za nasleđivanje u skladu sa članom 53. ili 54. ovog zakona;
- 1.2. prava države uobičajenog boravišta davalaca izjave.

Član 60.**Komorijenti**

Ako su dva ili više lica, za čiju su zaostavštinu merodavna više prava, preminula u okolnostima pod kojim nije siguran redosled nastupanja njihove smrti, a ta prava previđaju različita pravna rešenja ili uopšte ne sadrže rešenja za takvu situaciju, smatra se da su ta lica preminula istovremeno.

Član 61.**Tumačenje i primena odredaba ovog potpoglavlja**

Odredbe iz ovog potpoglavlja ovog zakona tumače se i primenjuju u skladu sa Uredbom

(EU) br. 650/2012 Evropskog parlamenta i Saveta od 4. jula 2012. godine o nadležnosti, merodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u naslednim stvarima i o uspostavi Evropske potvrde o nasleđivanju.

Potpoglavlje IX. – Stvarna prava

Član 62. Vrste stvari

Priroda stvari kao pokretne ili nepokretne, određuje se prema pravu države u kojoj se stvar nalazi.

Član 63. Stvarna prava na nepokretnim stvarima

Za stvarna prava na nepokretnoj stvari merodavno je pravo države u kojoj se stvar nalazi.

Član 64. Stvarna prava na pokretnim stvarima

1. Za sticanje i prestanak stvarnog prava na pokretnoj stvari merodavno je pravo države u kojoj se pokretna stvar nalazila u trenutku preduzimanja radnje ili nastupanja činjenice na kojoj se zasniva sticanje ili prestanak stvarnog prava.
2. Ako su pojedine radnje ili činjenice, koje su neophodne za sticanje ili prestanak stvarnog prava na pokretnoj stvari, nastupile u jednoj državi, smatraće se ostvarenim i u drugoj državi u kojoj je nastupila poslednja radnja ili okolnost kojom se zasniva sticanje ili prestanak stvarnog prava.
3. Za sadržinu i dejstva stvarnog prava na pokretnoj stvari merodavno je pravo države u kojoj se stvar nalazi.

Član 65. Premeštanje pokretne stvari u Republiku Kosovo (mobilni sukob zakona)

1. Ako se pokretna stvar na kojoj je punovažno stečeno stvarno pravo u inostranstvu premesti u Republiku Kosovo, stečeno stvarno pravo se priznaje u Republici Kosovo ukoliko pravo Republike Kosovo priznaje stvarno pravo koje je po sadržini i dejstvima odgovara stvarnom pravu stečenom u drugoj državi.
2. Na sadržinu, korišćenje i upis stvarnog prava na pokretnoj stvari iz stava 1. ovog člana primenjuje se pravo Republike Kosova.
3. Ako pravo Republike Kosova nalaže upis stvarnog prava u registar stvarnih prava iz stava 1. ovog člana koji se vodi u Republici Kosova i ako se upis izvrši u roku od šezdeset (60) dana od dana kada je stvar dospela u Republiku Kosovo, danom upisa smatra se dan kada je stvar dospela na teritoriju Republike Kosova.

Član 66. Stvari u prevozu

1. Za sticanje i prestanak stvarnog prava na stvari u prevozu merodavno je pravo države odredišta.
2. Za stvarna prava na stvarima za ličnu upotrebu koje putnik nosi sa sobom merodavno je pravo države uobičajenog boravišta putnika.

Član 67. **Prevozna sredstva**

Za sticanje i prestanak stvarnih prava na brodu, vazduhoplovu i drugim prevoznim sredstvima koja se upisuju u javni registar, merodavno je pravo države u čiji je registar prevozno sredstvo upisano.

Član 68. **Punovažnost upisa**

Za punovažnost upisa kojim se stiču, prenose ili prestaju stvarna prava, merodavno je pravo države gde se nalazila stvar u trenutku sklapanja pravnog posla.

Član 69. **Kulturna dobra**

1. Ako je stvar koja je proglašena kulturnim dobrom određene države protivpravno izneta sa njene teritorije, za povraćaj stvari merodavno je pravo te države, osim ako ta država izabere kao merodavno pravo države na čijoj se teritoriji stvar nalazi u trenutku isticanja zahteva za povraćaj stvari.

2. Ako pravo države koja je dotičnu stvar proglasila svojim kulturnim dobrom ne pruža zaštitu savesnom držaocu kulturnog dobra, on se može pozvati na zaštitu koju mu pruža pravo države na čijoj se teritoriji stvar nalazi u trenutku isticanja zahteva za povraćaj kulturnog dobra.

Član 70. **Predmet uređivanja merodavnog prava**

1. Merodavno pravo za stvarno pravne odnose, između ostalog, uređuje:

- 1.1. postojanje, vrstu, sadržinu i obim stvarnog prava;
- 1.2. imaoca prava;
- 1.3. način sticanja, prenosa i prestanka stvarnog prava;
- 1.4. prenosivost stvarnih prava;
- 1.5. dejstva stvarnih prava prema trećim licima;
- 1.6. obaveznost upisa stvarnih prava u javni registar.

Potpoglavlje X. – Prava intelektualne svojine

Član 71. **Opšte odredbe**

1. Za postojanje, punovažnost, obim, delokrug, trajanje i prenosivost autorskih prava, srodnih prava i drugih neregistrovanih prava intelektualne svojine merodavno je pravo države za koju je zatražena njihova zaštita.

2. Za postojanje, punovažnost, delokrug, trajanje i prenosivost registrovanih prava industrijske svojine merodavno je pravo države u kojoj je ono registrovano odnosno u kojoj je podneta prijava za registraciju.

Član 72.**Prava intelektualne svojine iz radnog odnosa**

Pravo koje je merodavno za ugovor o radu takođe je merodavno za određivanje imaooca prava intelektualne svojine ako je predmet ovog prava nastao u okviru radnog odnosa.

Član 73.**Ugovori koji se odnose na prava intelektualne svojine**

Merodavno pravo za ugovore koji se odnose na prava intelektualne svojine je pravo određeno odredbama potpoglavlja 6. i 8. ovog Poglavlja.

Član 74.**Povreda prava intelektualne svojine**

1. Za vanugovornu odgovornost za štetu nastalu povredom prava intelektualne svojine merodavno je pravo države u kojoj se traži zaštita.
2. Od merodavnog prava iz stava 1. ovog člana ne može se odstupiti sporazumom sklopljenim u skladu sa članom 99. ovog zakona.

Potpoglavlje XI. – Ugovorni odnosi**Član 75.****Izbor merodavnog prava**

1. Za ugovore je merodavno pravo koje su strane izabrale. Izbor merodavnog prava je izričit ili nesumnjivo proizlazi iz odredaba ugovora ili okolnosti slučaja. Ugovorne strane mogu izabrati merodavno pravo za ceo ugovor ili za neki njegov deo.
2. Ugovorne strane se mogu u svakom trenutku sporazumeti da za svoj ugovor izaberu neko drugo merodavno pravo. Promena merodavnog prava posle sklapanja ugovora ne utiče na punovažnost ugovora u pogledu forme u smislu članu 83. ovog zakona niti na stečena prava trećih lica.
3. Ako su u trenutku izbora merodavnog prava svi drugi elementi činjeničnog stanja vezani za državu čije pravo nije izabrano, isti izbor ne utiče na primenu odredaba prava države od kojeg se ugovorom ne može odstupiti.
4. Postojanje i punovažnost saglasnosti strana u pogledu izbora merodavnog prava utvrđuje se u skladu sa čl. 18, 82. i 83. ovog zakona.

Član 76.**Merodavno pravo u odsustvu izbora stranaka**

1. Ako ugovorne strane nisu izabrale merodavno pravo u skladu sa članom 75. ovog zakona, izuzev ugovora iz čl. 78, 79, 80. i 81. ovog zakona, za merodavno primenjuje se:
 - 1.1. za ugovor o prodaji robe – pravo države uobičajenog boravišta prodavca;
 - 1.2. za ugovor o pružanju usluga – pravo države uobičajenog boravišta davaoca usluga;
 - 1.3. za ugovor o stvarnim pravim na nepokretnosti kao i o zakupu nepokretnosti – pravo države gde se nepokretnost nalazi;

1.4. izuzetno od podstava 1.3. ovog člana za ugovor o zakupu nepokretnosti za privremeno lično korišćenje za period ne duži od šest (6) meseci uzastopno – pravo države uobičajenog boravišta zakupodavca, ako je zakupac fizičko lice i ima uobičajeno boravište u istoj državi;

1.5. za ugovor o franšizingu – pravo države uobičajenog boravišta primaoca franšizinga;

1.6. za ugovor o distribuciji – pravo države uobičajenog boravišta distributera;

1.7. za ugovor o prodaji robe na javnoj prodaji – pravo države u kojoj se održava javna prodaja, ako se mesto održavanja može odrediti.

2. Ako se ne radi o ugovoru iz stava 1. ovog člana ili ako bi se na elemente ugovora trebalo primeniti odredbe više podstavova ovog člana, za ugovor je merodavno pravo države uobičajenog boravišta ugovorne strane koja duguje ispunjenje karakteristične obaveze iz ugovora.

3. Ako se na osnovu stava 1. ili 2. ovog člana ne može utvrditi merodavno pravo, za ugovor je merodavno pravo države sa kojom je taj ugovor u najbližoj vezi.

Član 77. Uobičajeno boravište

1. U smislu ovog potpoglavlja:

1.1. uobičajenim boravištem privrednih društava, bilo da su pravna lica ili bez svojstva pravnog lica, smatra se mesto u državi gde se nalazi njihova glavna uprava;

1.2. uobičajenim boravištem fizičkog lica koje obavlja stručnu ili poslovnu delatnost, smatra se mesto u državi gde se nalazi njegovo glavno mesto poslovanja.

2. Kad se ugovor zaključuje u okviru poslovanja ogranka, predstavništva ili druge poslovne jedinice ili ako je prema ugovoru ogranak, predstavništvo ili poslovna jedinica dužno da izvrši ugovornu obavezu, uobičajenim boravištem smatra se mesto gde se ta poslovna jedinica nalazi.

3. Za određivanje uobičajenog boravišta važno je vreme zaključenja ugovora.

Član 78. Ugovor o prevozu robe

1. Ako ugovorne strane nisu izabrale merodavno pravo u skladu sa članom 75. ovog zakona, za ugovor o prevozu robe merodavno je pravo države uobičajenog boravišta prevoznika, ako se u toj državi nalazi i mesto utovara ili mesto isporuke robe ili uobičajeno boravište pošiljaoca.

2. Ako pretpostavke iz stava 1. ovog člana nisu ispunjene, merodavno je pravo mesta isporuke robe koje su izabrale ugovorne strane.

Član 79. Ugovor o prevozu putnika

1. Za ugovor o prevozu putnika ugovorne strane mogu izabrati kao merodavno pravo, u skladu sa članom 75. ovog zakona, samo pravo države:

1.1. uobičajenog boravišta putnika;

1.2. uobičajenog boravišta prevoznika;

1.3. u kojoj prevoznik ima sedište glavne uprave;

1.4. u kojoj se nalazi mesto polaska; ili

1.5. u kojoj se nalazi odredište.

2. Ako ugovorne strane nisu izabrale merodavno pravo za ugovor o prevozu putnika u skladu sa stavom 1. ovog člana, merodavno je pravo države uobičajenog boravišta putnika, ako se mesto polaska ili mesto odredišta nalazi u toj državi. Ako ove pretpostavke nisu ispunjene, merodavno je pravo države uobičajenog boravišta prevoznika.

Član 80. Potrošački ugovori

1. Potrošačkim ugovorom smatra se ugovor koji fizičko lice u svojstvu potrošača zaključuje van svoje trgovačke ili profesionalne delatnosti sa preduzetnikom koji kao trgovac deluje u sklopu svoje trgovačke ili profesionalne delatnosti.

2. Izuzetno od čl. 78. i 79. ovog zakona, za ugovor iz stava 1. ovog člana merodavno je pravo države uobičajenog boravišta potrošača ukoliko trgovac:

2.1. obavlja svoju trgovačku ili profesionalnu delatnost u državi uobičajenog boravišta potrošača; ili

2.2. na bilo koji način usmerava svoju delatnost ka toj državi ili ka više država, uključujući i tu državu, a ugovor je u okviru te delatnosti.

3. Izuzetno od odredaba stava 2. ovog člana, ugovorne strane mogu, u skladu sa članom 75. ovog zakona, izabrati merodavno pravo za potrošački ugovor koji ispunjava uslove iz stava 2. ovog člana. Takvim izborom ugovorne strane ne mogu uskratiti zaštitu potrošaču koju ima na osnovu odredaba, primena kojih se sporazumom ne može odstupiti, sadržane u pravu koje je merodavno prema stavu 2. ovog člana.

4. Ako uslovi iz stava 2. ovog člana nisu ispunjeni, merodavno pravo za potrošački ugovor određuje se primenom odredaba čl. 75. i 76. ovog zakona.

5. Odredbe st. 2. i 3. ovog člana se ne primenjuju na:

5.1. ugovore o pružanju usluga, ako se te usluge pružaju potrošaču isključivo u državi u kojoj isti nema uobičajeno boravište;

5.2. ugovore o prevozu, osim na ugovore kojima se za jedinstvenu cenu pruža kombinovana usluga putovanja i smeštaja;

5.3. ugovore čiji je predmet stvarno pravo na nepokretnosti ili zakup nepokretnosti, osim ugovora o pravu na vremenski ograničenu upotrebu nepokretnosti (tajm-šering).

Član 81. Pojedinačni ugovori o radu

1. Za pojedinačni ugovor o radu merodavno je pravo koje su ugovorne strane izabrale u skladu sa članom 75. ovog zakona. Tim izborom ugovorene strane ne mogu lišiti zaposlenog zaštite koju ima na osnovu odredaba, primena kojih se ugovorom ne može odstupiti, sadržanih u pravu države čije bi pravo, shodno st. 2. i 3. ovog člana, bilo merodavno u odsustvu izbora merodavnog prava.

2. Ako ugovorne strane nisu izabrale merodavno pravo za ugovor o radu, merodavno je pravo države u kojoj zaposleni ispunjavajući ugovor o radu uobičajeno obavlja svoj posao ili ako to nije slučaj, iz koje je zaposleni ispunjavajući ugovor o radu uobičajeno obavlja svoj posao. U slučaju kada je zaposleni privremeno angažovan u drugoj državi smatra se da je na radu u državi u kojoj uobičajeno obavlja svoj posao.

3. Kad se merodavno pravo ne može utvrditi u skladu sa stavom 2. ovog člana, za ugovor o radu merodavno je pravo države u kojoj se nalazi poslovna jedinica preko koje je zaposleni angažovan.

Član 82.

Saglasnost volja i materijalna punovažnost ugovora

1. Za postojanje i materijalnu punovažnost ugovora ili neke njegove odredbe merodavno je pravo koje bi na osnovu ovog zakona bilo merodavno za ugovor u slučaju da je ugovor ili određena odredba istog bila punovažna.

2. Međutim, za utvrđivanje činjenice da ugovorna strana nije pristala na ugovor, ista se može pozvati na pravo države svog uobičajenog boravišta, ako iz okolnosti slučaja proizilazi da ne bi bilo razumno ocenjivati ponašanje iste prema pravu koje bi bilo merodavno shodno stavu 1. ovog člana.

Član 83.

Formalna punovažnost

1. Ugovor zaključen između strana ili njihovih zastupnika koji se u trenutku zaključenja nalaze u istoj državi, punovažan je u pogledu oblika ako ispunjava uslove predviđene:

1.1. pravom države koje je prema odredbama ovog člana merodavno za sadržinu ugovora; ili

1.2. pravom države u kojoj je ugovor zaključen.

2. Ugovor zaključen između strana ili njihovih zastupnika koji se u trenutku zaključenja ne nalaze u istoj državi punovažan je u pogledu oblika ako ispunjava uslove predviđene:

2.1. pravom države koje je prema odredbama ovog zakona merodavno za sadržinu ugovora; ili

2.2. pravom bilo koje od država u kojoj se bilo koja od strana ili njihovi zastupnici nalazili u trenutku zaključenja ugovora; ili

2.3. pravom bilo koje države uobičajenog boravišta bilo koje od strana u trenutku zaključenja ugovora.

3. Jednostrana pravna radnja koja se odnosi na ugovor koji je zaključen ili koji treba zaključiti punovažna je u pogledu oblika ako ispunjava uslove predviđene:

3.1. pravom države koje je po ovom zakonu merodavno ili bi bilo merodavno za sadržinu ugovora; ili

3.2. pravom države u kojoj je jednostrana pravna radnja preduzeta;

3.3. pravom države uobičajenog boravišta strane u trenutku preduzimanja jednostrane pravne radnje.

4. Izuzetno od odredaba st. 1, 2. i 3. ovog člana, za oblik potrošačkih ugovora merodavno je pravo države uobičajenog boravišta potrošača.

5. Izuzetno od odredaba st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana, ugovori čiji je predmet stvarno pravo na nepokretnosti ili zakup nepokretnosti punovažni su pogledu oblika ako ispunjava uslove predviđene pravom države u kojoj se nepokretnost nalazi, ako prema tom pravu ti uslovi:

5.1. važe bez obzira na to u kojoj je državi ugovor zaključen ili koje je pravo merodavno za ugovor; i

5.2. primena istog sporazumom se ne može odstupiti.

Član 84. Ustupanje potraživanja

1. Na odnos između poverioca (ustupioca) koji je ustupio svoje potraživanje prema drugom licu (dužniku) i novog poverioca (prijemnika) primenjuje se pravo koje je prema ovom zakonu merodavno za ugovor o ustupanju potraživanja.

2. Pravo koje je merodavno za ustupljeno potraživanje uređuje prenosivost potraživanja, odnos između novog poverioca i dužnika, uslove pod kojima se ustupanje može isticati protiv dužnika i na koji način se dužnik oslobađa obaveze.

3. Ustupanje potraživanja, u smislu ovog člana, uključuje potpuno ustupanje potraživanja, ustupanje radi obezbeđenja, kao i ustupanje založnih prava ili drugih prava obezbeđenja na potraživanju.

Član 85. Prebijanje

Ako pravo na prebijanje nije predviđeno ugovorom o prebijanju, primenjuje se pravo koje je merodavno za potraživanje u odnosu na koje se prebijanje ističe.

Član 86. Predmet uređivanja merodavnog prava

1. Pravo merodavno za ugovorne odnose, između ostalog, uređuje:

1.1. tumačenje ugovora;

1.2. ispunjenje ugovora;

1.3. u okviru ovlašćenja suda prema svom procesnom pravu, posledice potpunog ili delimičnog neispunjenja obaveza, uključujući i visinu naknade štete ukoliko je zakonom propisana;

1.4. različite načine prestanka obaveza;

1.5. zastarelost;

1.6. gubitak prava usled proteka roka;

1.7. posledice ništavosti ugovora.

2. U pogledu vrste i načina ispunjenja, kao i mera koje poverilac treba da preduzme u slučaju neurednog ispunjenja ugovora, uzima se u obzir pravo države ispunjenja istog.

Član 87.
Tumačenje i primena odredaba ovog potpoglavlja

Odredbe ovog potpoglavlja tumače se i primenjuju u skladu sa Uredbom (EZ) br. 593/2008 Evropskog parlamenta i Saveta od 17. juna 2008. godine o pravu koje se primenjuje na ugovorne obaveze (Rim I).

Potpoglavlje XII. – Vanugovorni odnosi

Član 88.
Vanugovorne obaveze

1. U smislu odredaba ovog potpoglavlja, šteta predstavlja svaku posledicu proizašlu iz štetne radnje, sticanja bez osnova, posloводства bez naloga (negotiorum gestio) ili predugovorne odgovornosti (culpa in contrahendo).
2. Odredbe ovog potpoglavlja primenjuju se i na vanugovorne obaveze čije je nastupanje verovatno.
3. Upućivanje na primenu odredaba ovog potpoglavlja na događaj koji prouzrokuje štetu uključuje i radnje čije je nastupanje verovatno.
4. Upotreba izraza „šteta“ u ovom potpoglavlju uključuje i štetu koja u budućnosti može nastupiti.

Član 89.
Uobičajeno boravište

1. U smislu odredaba ovog potpoglavlja, uobičajeno boravište privrednih društava, fondacija i drugih udruženja, bilo da su pravna lica ili organizacije bez svojstva pravnog lica, je mesto njihovog glavnog sedišta. Ako štetni događaj nastupi ili šteta nastane u okviru poslovanja ogranka, predstavništva filijale ili druge poslovne jedinice, uobičajenim boravištem smatra se mesto gde se nalazi sedište te poslovne jedinice.
2. Za potrebe ovog potpoglavlja, uobičajenim boravištem fizičkog lica koje obavlja poslovnu delatnost smatra se glavno mesto poslovanja istog.

Potpoglavlje XIII. – Vanugovorni odnosi: Vanugovorne obaveze proizašle iz štetne radnje

Član 90.
Opšte pravilo

1. Ako ovim zakonom nije drukčije određeno, za vanugovornu obavezu nastalu iz štetne radnje merodavno je pravo države u kojoj je šteta nastala, bez obzira u kojoj državi je nastupio događaj koji je prouzrokovao nastalu štetu i bez obzira na državu ili države u kojima su nastale posredne posledice tog događaja.
2. Izuzetno od odredaba stava 1. ovog člana, u slučaju da odgovorno lice i oštećeni imaju svoje uobičajeno boravište u istoj državi u vreme nastanka štete, merodavno je pravo te države.
3. Kad je iz svih okolnosti slučaja jasno da je odnos u očigledno bližoj vezi sa nekom drugom državom od države iz st. 1. i 2. ovog člana, merodavno je pravo te druge države. Očigledno bitno bliža veza sa drugom državom može se zasnivati na prethodnom odnosu između stranaka, kao što je ugovor, koji je blisko povezan sa štetnom radnjom.

Član 91.**Odgovornost za štetu od proizvoda**

1. Ne dovodeći u pitanje član 90. stav 2. ovog zakona, za vanugovornu obavezu za štetu od proizvoda merodavno je:

1.1. pravo države uobičajenog boravišta oštećenog u vreme nastanka štete, ako je proizvod pušten u prodaju u toj državi; ili, u odsustvu istog;

1.2. pravo države u kojoj je stečen proizvod, ako je proizvod pušten u prodaju u toj državi; ili, u odsustvu istog;

1.3. pravo države u kojoj je nastala šteta, ako je proizvod pušten u promet u toj državi.

2. Izuzetno od stava 1. ovog člana, merodavno je pravo države uobičajenog boravišta lica za koje se tvrdi da je odgovorno, ako isto nije moglo razumno moglo da predvidi puštanje u promet proizvoda ili srodnog proizvoda u državi čije je pravo merodavno u smislu podstavova 1.1, 1.2. ili 1.3. ovog člana.

3. Kad je iz okolnosti slučaja jasno da je štetna radnja očigledno u bitno bližoj vezi sa nekom drugom državom od države iz stava 1. ovog člana, merodavno je pravo te druge države. Očigledno bitno bliža veza s drugom državom može se zasnivati na prethodnom odnosu između stranaka, kao što je ugovor, koji je blisko povezan sa štetnom radnjom.

Član 92.**Nelojalna konkurencija i radnje koje ograničavaju slobodnu konkurenciju**

1. Za vanugovornu obavezu nastalu radnjom nelojalne konkurencije merodavno je pravo države u kojoj je došlo do povrede ili će verovatno doći do povrede konkurencije ili zajedničkih interesa potrošača.

2. Ako radnja nelojalne konkurencije ima dejstvo samo na interese određenog konkurenta primenjuje se član 90. ovog zakona.

3. Za vanugovornu obavezu nastalu ograničavanjem slobodne konkurencije merodavno je pravo one države čije je tržište povređeno ili se povreda istog očekuje.

4. Od primene merodavnog prava shodno st. 1, 2. i 3. ne može se odstupiti sporazumom koji je sklopljen u skladu sa članom 100. ovog zakona.

Član 93.**Šteta naneta životnoj sredini**

Za vanugovornu obavezu nastalu iz štete nanete životnoj sredini ili šteta koju usled toga trpe lica ili imovina, merodavno je pravo iz člana 90. stav 1. ovog zakona, osim ako lice koje zahteva naknadu štete odluči da podigne tužbu prema pravu države u kojoj je nastupio događaj koji je prouzrokovao štetu.

Član 94.**Odgovornost za protesne radnje u radnim odnosima**

Izuzetno od člana 88. stav 2. ovog zakona, za vanugovornu obavezu lica u svojstvu zaposlenog ili poslodavca ili organizacije koje zastupaju njihove profesionalne interese za štetu prouzrokovanu protestom zaposlenih ili poslodavaca, poput štrajka ili lokaut, merodavno je pravo države u kojoj protest treba da bude ili je već sproveden.

Član 95. **Povreda prava ličnosti**

1. Za vanugovorne obaveze koje proizilaze iz povrede prava ličnosti putem medija, posebno novina, interneta, radija, televizije ili drugih sredstava informisanja, merodavno je po izboru oštećenog:

- 1.1. pravo države uobičajenog boravišta lica za koje se tvrdi da je odgovorno;
- 1.2. pravo države uobičajenog boravišta oštećenog, ukoliko lice za koje se tvrdi da je odgovorno razumno moglo da predvidi da će šteta nastupiti na teritoriji te države;
- 1.3. pravo države u kojoj je nastupila ili može nastupi šteta, ukoliko lice za koje se tvrdi da je odgovorno razumno moglo da predvidi da će šteta nastupiti ili može nastupiti u toj državi.

2. Za pravo na objavljivanje ispravke kod povrede prava ličnosti putem medija merodavno je pravo države u kojoj je izvršena povreda prava ličnosti.

3. Odredba stava 1. ovog člana primenjuje se i na obaveze koje nastaju usled povrede prava u vezi a ličnih podataka.

Član 96. **Šteta nastala na brodu ili u vazduhoplovu**

Za štetu koja je nastala na brodu za vreme dok se nalazi na otvorenom moru ili u vazduhoplovu, merodavno je pravo države u kojoj je brod ili vazduhoplov registrovan.

Potpoglavlje XIV. – Vanugovorni odnosi: Sticanje bez osnova, poslovodstvo bez naloga (negotiorum gestio) i predugovorna odgovornost (culpa in contrahendo)

Član 97. **Sticanje bez osnova**

1. Ako se vanugovorna obaveza koja proizilazi iz sticanja bez osnova, uključujući i plaćanje nedugovanih iznosa tiče odnosa koji postoji između stranaka, kao što je odnos koji proizilazi iz ugovora ili štetne radnje, koji je usko povezan sa sticanjem bez osnova, merodavno je pravo koje je merodavno za taj odnos.

2. Ako se merodavno pravo ne može odrediti na osnovu stava 1. ovog člana, a stranke u trenutku nastupanja događaja iz kojeg je nastalo sticanje bez osnova imaju uobičajeno boravište u istoj državi, merodavno je pravo te države.

3. Ako se merodavno pravo ne može odrediti na osnovu st. 1. i 2. ovog člana, merodavno je pravo države u kojoj se sticanje bez osnova dogodilo.

Član 98. **Poslovodstvo bez naloga (negotiorum gestio)**

1. Ako se vanugovorna obaveza proizašla iz poslovodstva bez naloga koji se tiče postojećeg odnosa između stranaka, kao što je odnos koji proizilazi iz ugovora ili štetne radnje, i odnos usko povezan sa poslovodstvom bez naloga, merodavno je pravo koje se primenjuje na taj odnos.

2. Ako se merodavno pravo ne može odrediti na osnovu stava 1. ovog člana, a stranke u trenutku nastupanja događaja koji je prouzrokovao nastanak štete imaju svoje uobičajeno boravište u istoj državi, merodavno je pravo te države.

3. Ako se merodavno pravo ne može odrediti na osnovu st. 1. i 2. ovog člana, merodavno je pravo države u kojoj je posloводство bez naloga preduzeto.

Član 99.
Predugovorna odgovornost
(*culpa in contrahendo*)

1. Za vanugovornu obavezu nastalu iz postupanja koja prethode zaključenju ugovora (predugovorna odgovornost), bez obzira na to da li je ugovor zaključen ili ne, merodavno je pravo države koje je merodavno za ugovor ili bi bilo merodavno za ugovor prema odredbama ovog zakona, da je ugovor zaključen.

2. Ako se merodavno pravo ne može odrediti na osnovu stava 1. ovog člana, merodavno je:

2.1. pravo države u kojoj je nastala šteta, bez obzira na državu u kojoj je nastupio događaj koji je prouzrokovao nastalu štetu i bez obzira na državu ili države u kojima su nastupile posredne posledice tog događaja; ili

2.2. pravo države u kojoj stranke imaju uobičajeno boravište u trenutku nastupanja događaja koji je prouzrokovao nastalu štetu.

Potpoglavlje XV. – Zajedničke odredbe za vanugovorne obaveze

Član 100.
Izbor merodavnog prava

1. Stranke mogu izabrati merodavno pravo za svoje vanugovorne obaveze:

1.1. ugovorom zaključenim posle nastupanja događaja koji je prouzrokovao nastalu štetu;

1.2. ugovorom zaključenim pre nastupanja događaja koji je prouzrokovao nastalu štetu, kad sve stranke obavljaju privrednu delatnost.

2. Izbor merodavnog prava iz stava 1. ovog člana mora biti izričit ili da jasno proizilazi iz okolnosti slučaja i bez uticaja je na prava trećih lica.

3. Ako se svi relevantni elementi konkretnog slučaja u trenutku nastupanja događaja koji je prouzrokovao nastalu štetu nalaze u drugoj državi, a ne u državi čije je merodavno pravo izabrano, izbor stranaka nema dejstvo na primenu odredaba prava te druge države, primena kojih se sporazumom ne može odstupiti.

Član 101.
Obim merodavnog prava

1. Merodavno pravo za vanugovorne obaveze, između ostalog, uređuje:

1.1. osnov i obim odgovornosti, uključujući i određivanje lica koja se mogu smatrati odgovornim za radnje koje su preduzeli;

1.2. osnove oslobođenja, ograničenja i podele odgovornosti;

- 1.3. postojanje, prirodu i procenu visine naknade štete;
- 1.4. mere koje sud može odrediti radi sprečavanja ili prestanka povrede ili štete ili radi obezbeđenja isplate naknade štete, u skladu sa ovlašćenima koja su mu data procesnim pravom svoje države;
- 1.5. prenosivost potraživanja za naknadu štete, uključujući i prenos nasleđivanjem;
- 1.6. lica koja imaju pravo na naknadu štete koju su lično pretrpela;
- 1.7. odgovornost za radnje drugog lica;
- 1.8. način na koji obaveza može prestati i pravila o gubitku prava i zastarelosti, uključujući pravila koja se odnose na početak roka u kome treba da se podigne tužba ili da se izvrši određena radnja pod pretnjom gubitka prava i na početak, prekid i zastoj zastarelosti.

Član 102. Propisi o bezbednosti i postupanju

Pri oceni postupanja lica za koje se tvrdi da je odgovorno, propisi o bezbednosti i postupanja koji su bili na snazi u mestu i u trenutku kada je nastupio štetni događaj uzimaju se u obzir u meri u kojoj je to primereno.

Član 103. Direktna tužba protiv osiguravača odgovornog lica

Oštećeni može podneti direktnu tužbu za naknadu štete protiv osiguravača odgovornog lica, ako to predviđa merodavno pravo za vanugovornu odgovornost za štetu ili za ugovor o osiguranju.

Član 104. Tumačenje i primena odredaba ovog potpoglavlja

1. Odredbe ovog potpoglavlja tumače se i primenjuju u skladu sa Uredbom (EZ) br. 864/2007 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. jula 2007. godine o merodavnom pravu za vanugovorne obaveze (Rim II).
2. Stav 1. ovog člana ne primenjuje se na odredbe čl. 95. i 96. ovog zakona.

Potpoglavlje XVI. – Zajedničke odredbe za ugovorne i vanugovorne obaveze

Član 105. Zakonska subrogacija

Ako poverilac ima potraživanje prema dužniku, a treće lice ima obavezu da namiri potraživanje poverioca ili je ga je već namirilo na osnovu obaveze, pravo koje je merodavno za obavezu trećih lica da namire potraživanje poverioca, određuje da li je i u kom obimu treće lice ovlašćeno prema dužniku da ostvaruje prava koja je poverilac imao prema dužniku na osnovu prava koje je bilo merodavno za njihov odnos.

Član 106. Odgovornost više lica

1. Ako poverilac ima potraživanje prema više lica koja odgovaraju za isti dug, a jedan od dužnika je već u celini ili delimično izmirio dug, merodavno pravo za dužnikov dug prema poveriocu je merodavno i za pravo dužnika na regres od drugih dužnika.

2. Ostali dužnici mogu se mogu osloniti na odbranu koju su imali prema poveriocu u meri u kojoj im to dopušta pravo koje je merodavno za njihovu obavezu prema poveriocu.

Član 107. Teret dokazivanja

1. Pravo koje je merodavno za ugovorne ili vanugovorne odnose primenjuje se ako sadrži pravne pretpostavke za ugovorne i vanugovorne odnose ili reguliše teret dokazivanja.

2. Postojanje ugovora ili pravna radnja može se dokazivati bilo na način predviđen pravom Republike Kosovo ili pravom na koje se poziva član 83. ovog zakona, na osnovu koga je taj ugovor ili pravna radnja punovažna u pogledu forme, pod uslovom da se takav dokaz može izvesti pred sudom Republike Kosovo.

Potpoglavlje XVII. – Forma pravnih poslova i pravnih radnji, zastupanje i zastarelost

Član 108. Forma pravnih poslova i pravnih radnji

Ako ovim zakonom nije drukčije određeno, smatra se da su pravni posao i pravna radnja u pogledu forme punovažni ako su punovažni bilo po pravu države u kojoj je pravni posao zaključen, odnosno pravna radnja preduzeta, bilo po pravu koje je merodavno za sadržinu pravnog posla, odnosno pravne radnje.

Član 109. Ugovorno zastupanje

1. Za postojanje i obim ovlašćenja zastupnika, kao i za dejstva nastala korišćenjem ili prekoračenjem tog ovlašćenja, merodavno je pravo koje su izabrali vlastodavac i treće lice ako je zastupnik znao ili morao znati za taj izbor.

2. Ako merodavno pravo nije izabrano, za odnose iz stava 1. ovog člana merodavno je pravo države u kojoj je zastupnik imao uobičajeno boravište u trenutku kada je preduzeo radnje zastupanja.

3. Izuzetno od stava 2. ovog člana, ako treće lice nije znalo, niti je moralo znati gde se nalazi uobičajeno boravište zastupnika ili ako je ugovor o zastupanju zaključen sa zastupnikom kome obavljanje poslova zastupanja nije profesija ili ako je zastupnik obavljao poslove zastupanja na berzi ili javnoj prodaji, za pitanja iz stava 1. ovog člana merodavno je pravo države u kojoj je su preduzete radnje zastupanja.

4. Merodavno pravo koje je određeno na osnovu st. 1, 2. i 3. ovog člana, primenjuje se i na odnos zastupnika i trećeg lica koji je nastao iz činjenice da je zastupnik postupao u skladu sa svojim ovlašćenjima, da je prekoračio svoja ovlašćenja ili da je postupao bez ovlašćenja.

5. Izuzetno od odredaba st. 1, 2. i 3. ovog člana, ako je predmet zastupanja pravo na nepokretnosti, za pitanja iz stava 1. ovog člana merodavno je pravo države u kojoj se nepokretnost nalazi.

Član 110. Zastarelost

Za zastarelost je merodavno pravo koje je merodavno za sadržinu pravnog posla, odnosno pravne radnje.

DEO TREĆI
MEĐUNARODNA NADLEŽNOST I POSTUPAK

POGLAVLJE III.

Potpoglavlje I. – Opšte odredbe

Član 111.

Opšta nadležnost u parničnom postupku

1. Sud Republike Kosovo je nadležan ako je tuženi:
 - 1.1. fizičko lice sa prebivalištem ili uobičajenim boravištem u Republici Kosovo;
 - 1.2. pravno lice sa sedištem u Republici Kosovo.
2. Stav 1. ovog člana se ne primenjuje e na nadležnost suda Republike Kosovo u naslednim odnosima.

Član 112.

Nadležnost suparničara

Ako u parnici ima više tuženih sa svojstvom materijalnih suparničara, nadležnost sudova Republike Kosovo za takve suparničare postoji i kada isti mogu vršiti opštu nadležnost prema jednom od suparničara u skladu sa ovim zakonom.

Član 113.

Nadležnost za povezane zahteve

1. Ako je sud Republike Kosovo nadležan da odlučuje o jednom od više podnetih zahteva, nadležan je da odlučuje i o ostalim zahtevima ukoliko su oni povezani sa zahtevom za koji je sud Republike Kosovo nadležan.
2. Zahtevi su povezani ako između njih postoje tako bliske veze da je opravdan zajednički postupak i odluka, kako bi se izbeglo donošenje protivurečnih odluka u odvojenim postupcima.

Član 114.

Nadležnost za protivtužbu

Sud Republike Kosovo je nadležan i za protivtužbu, ukoliko protivtužbeni zahtev proističe iz tužbenog zahteva tužbe.

Član 115.

Nadležnost na osnovu imovine tuženog

1. Ako se na teritoriji Republike Kosovo nalazi imovina tuženog, sud Republike Kosovo je nadležan ako tužilac ima prebivalište, odnosno sedište u Republici Kosovo, i pod uslovom:
 - 1.1. da vrednost imovine nije nesrazmerna tužbenom zahtevu;
 - 1.2. da spor ima dovoljnu vezu sa Republikom Kosovo.

Član 116.

Opšta nadležnost u vanparničnom postupku

1. Kad se o pravnom odnosu odlučuje u vanparničnom postupku, nadležnost suda Republike

Kosovo postoji ako je lice prema kome je podnet predlog:

- 1.1. fizičko lice sa prebivalištem ili uobičajenim boravištem u Republici Kosovo;
 - 1.2. pravno lice sa sedištem u Republici Kosovo.
2. Ako u vanparničnom postupku učestvuje samo jedno lice, nadležnost suda Republike Kosovo postoji ako to lice ispunjava uslove iz stava 1. ovog člana.
3. Odredbe st. 1. i 2. ovog člana se ne primenjuju na nasledne odnose.

Član 117.

Nadležnost za privremene mere i mere obezbeđenja

Sud Republike Kosovo nadležan je za određivanje privremenih mera i mera obezbeđenja u odnosu na lica ili imovinu koji se u vreme podizanja tužbe nalaze u Republici Kosovo i u slučaju kada, prema odredbama ovog zakona, sud nije nadležan da odlučuje o glavnoj stvari.

Član 118.

Utvrđivanje nadležnosti

1. Nadležnost suda ili drugog organa Republike Kosovo u stvarima sa međunarodnim elementom utvrđuje se po službenoj dužnosti prema činjenicama i okolnostima koje postoje u trenutku pokretanja postupka.
2. Nadležnost suda ili drugog organa Republike Kosovo i dalje postoji i kada se u toku postupka promene činjenice na kojima je nadležnost zasnovana.

Član 119.

Izuzetna nadležnost

U izuzetnim slučajevima, ako ovaj zakon ne predviđa nadležnost suda ili drugog organa Republike Kosovo, sud ili drugi organ Republike Kosovo može odlučivati o sporu ako se postupak se ne može pokrenuti u nekoj drugoj državi ili se razumno ne može očekivati da bude pokrenut u drugoj državi, pod uslovom da predmet ima dovoljnu vezu sa Republikom Kosovo.

Član 120.

Isključiva međunarodna nadležnost

Isključiva nadležnost sudova Republike Kosovo postoji ako je izričito predviđena ovim ili drugim zakonom.

Član 121.

Međunarodna litispencija

1. Sud Republike Kosovo prekida postupak na zahtev stranke ako je u toku postupak pred stranim sudom u istoj pravnoj stvari i između istih stranaka, i to:
 - 1.1. ako je postupak pred stranim sudom ranije pokrenut;
 - 1.2. ako spor za čije suđenje ne postoji isključiva nadležnost suda Republike Kosovo; i
 - 1.3. ako se može očekivati da će strani sud, u razumnom roku, doneti odluku koja je podobna za priznanje u Republici Kosovo.

Član 122.**Isključiva međunarodna nadležnost za dozvolu i sprovođenje izvršenja**

Sudovi ili imaoци javnih ovlašćenja, u skladu sa zakonom, imaju isključivu nadležnost za dozvolu i sprovođenje izvršenja, ako se isto sprovodi na teritoriji Republike Kosovo.

Potpoglavlje II. – Sporazum o nadležnosti**Član 123.****Sporazum o nadležnosti suda Republike Kosovo**

1. U stvarima sa međunarodnim elementom u kojima pravo Republike Kosovo dopušta strankama da slobodno raspolažu svojim pravima, stranke se mogu sporazumeti o nadležnosti suda Republike Kosovo za rešavanje već nastalog spora ili spora koji će nastati iz određenog pravnog odnosa.
2. Nadležnost suda Republike Kosovo iz stava 1. ovog člana je isključiva, osim ako se stranke drugačije ne sporazumeju.
3. Za materijalnu punovažnost sporazuma o nadležnosti suda Republike Kosovo merodavno je pravo Republike Kosovo.

Član 124.**Sporazum o nadležnosti stranog suda**

1. U stvarima sa međunarodnim elementom u kojima pravo Republike Kosovo dopušta strankama da slobodno raspolažu svojim pravima, stranke se mogu sporazumeti o nadležnosti stranog suda ili sudova za rešavanje već nastalog spora ili spora koji će nastati iz određenog pravnog odnosa.
2. Nadležnost stranog suda iz stava 1. ovog člana je isključiva, osim ako se stranke drukčije ne sporazumeju.
3. Sud Republike Kosovo, kome je podneta tužba u stvari u kojoj je ugovorena nadležnost stranog suda, oglašava se nenadležnim i odbacuje tužbu po prigovoru stranke, osim ako utvrdi da je sporazum o nadležnosti ništav.
4. Prigovor iz stava 3. ovog člana može se istaći ne kasnije nego što se na glavnoj raspravi stranka ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari.
5. Za materijalnu i formalnu punovažnost sporazuma o nadležnosti stranog suda merodavno je pravo države suda čija je nadležnost izabrana, dok za dopuštenost sporazuma merodavno je pravo Republike Kosovo.

Član 125.**Forma sporazuma o nadležnosti suda**

1. Sporazum o izboru nadležnog suda zaključuje se:
 - 1.1. u pisanom obliku ili uz pisanu potvrdu;
 - 1.2. u obliku koji je u skladu sa praksom koju su ugovorne strane međusobno uspostavile; ili
 - 1.3. u obliku koji je u međunarodnoj trgovini i prometu u skladu sa običajem koji je ugovornim

stranama poznat ili im je morao biti poznat i koji je u toj oblasti trgovine odnosno prometa opšte poznat i ugovorne strane ga redovno koriste u ugovorima iste vrste.

2. Bilo koji oblik elektronske komunikacije koji omogućava trajan zapis sporazuma smatra se jednakim „pisanom“.
3. Sporazum o izboru nadležnog suda koji je deo konkretnog ugovora smatra se nezavisnim u odnosu na ostale odredbe tog ugovora.
4. Punovažnost sporazuma o izboru nadležnog suda se ne može osporiti samo na osnovu nepunovažnosti ugovora.

Član 126.

Prećutni pristanak tuženog na nadležnost suda Republike Kosovo

1. Kada nadležnost suda Republike Kosovo zavisi od pristanka tuženog za nadležnost istog, smatra se da je tuženi dao pristanak:
 - 1.1. ako u odgovoru na tužbu ili u prigovoru na platni nalog nije osporio nadležnost suda Republike Kosovo; ili
 - 1.2. ako se na ročištu upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, a nije osporio nadležnost suda na pripremnom ročištu, a ako ono nije održano, na prvom ročištu glavne rasprave; ili
 - 1.3. ako je podneo protivtužbu.
2. Izuzetno od odredaba stava 1. ovog člana, u sporovima iz osiguranja, potrošačkih ugovora, ugovora o radu u kojim je tuženi imalac polise, osiguranik, korisnik ugovora o osiguranju, oštećeni, potrošač ili zaposleni, pre nego što se oglasi nadležnim, sud mora upozoriti tuženog o njegovom pravu da ospori nadležnost suda, kao i o posledicama upuštanja ili neupuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari.

Potpoglavlje III. – Posebne odredbe: Nadležnost za status lica

Član 127.

Starateljstvo

1. Sud ili organ Republike Kosovo je nadležan i za pitanja starateljstva za državljane Republike Kosovo ili lica koja imaju uobičajeno boravište u Republici Kosovo.
2. Sud ili organ Republike Kosovo je nadležan za preduzimanje potrebnih privremenih mera za zaštitu stranog državljanina koji se nalazi ili ima imovinu u Republici Kosovo, ili njegovih prava i interesa.

Član 128.

Lično ime

Sud ili organ Republike Kosovo je nadležan za određivanje, promenu ili zaštitu ličnog imena državljanina Republike Kosovo.

Član 129.

Proglašenje nestalog lica za umrlo

Sud Republike Kosovo je nadležan za proglašenje nestalog državljanina Republike Kosovo za umrlo.

Član 130.

Isključiva međunarodna nadležnost u sporovima o osnivanju, prestanku ili statusnim promenama pravnih lica

Sud Republike Kosovo je isključivo nadležan u sporovima o punovažnosti osnivanja, ništavosti ili prestanku privrednih društava ili drugih pravnih lica ili organizacija fizičkih ili pravnih lica ili o punovažnosti odluka njihovih organa, ako privredno društvo, drugo pravno lice ili organizacija ima sedište u Republici Kosovo.

Član 131.

Isključiva međunarodna nadležnost za punovažnost upisa u javne registre

Sud Republike Kosovo je isključivo nadležan za sporove o punovažnost upisa u javne registre koji se vode u Republici Kosovo.

Potpoglavlje IV. – Posebne odredbe: Nadležnost za porodične odnose

Član 132.

Bračni i sa njima povezani sporovi

1. Sud Republike Kosovo je nadležan za sporove za utvrđivanje postojanja ili nepostojanja braka, poništenju braka ili razvoda i u slučaju kada:

1.1. jedan supružnik je državljanin Republike Kosovo u trenutku pokretanja postupka ili je bio državljanin Republike Kosovo u trenutku sklapanja braka; ili

1.2. supružnici imaju uobičajeno boravište u Republici Kosovo u trenutku pokretanja postupka; ili

1.3. jedan supružnik je lice bez državljanstva i ima uobičajeno boravište u Republici Kosovo u trenutku pokretanja postupka; ili

1.4. poslednje uobičajeno boravište supružnika je bilo u Republici Kosovo, a jedan od njih i dalje ima uobičajeno boravište u Republici Kosovo u trenutku pokretanja postupka; ili

1.5. tužilac ima uobičajeno boravište u Republici Kosovo u trajanju od najmanje jedne (1) godine pre pokretanja postupka.

2. Odredbe stava 1. ovog člana primenjuju se i na nadležnost suda Republike Kosovo za sporove o bračnoimovinskom režimu.

Član 133.

Utvrđivanje očinstva i materinstva

1. Sud Republike Kosovo je nadležan i za sporove za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva ako je dete, majka, otac ili lice koje tvrdi da je otac ili majka:

1.1. državljanin Republike Kosovo; ili

1.2. ima uobičajeno boravište u Republici Kosovo.

Član 134.

Sporovi o roditeljskom staranju

1. Sud ili drugi organ Republike Kosovo je nadležan za sporove oko čuvanja, podizanja i vaspitanja dece pod roditeljskim staranjem ako:

1.1. je dete državljanin Republike Kosovo; ili

1.2. dete ima uobičajeno boravište u Republici Kosovo; ili

1.3. se dete, čije se uobičajeno boravište ne može utvrditi, ili je izbeglica ili međunarodno raseljeno dete usled događaja u državi svog uobičajenog boravišta, nalazi na teritoriji Republike Kosovo.

Član 135.

Međunarodna nadležnost za izdavanje dozvole sklapanja braka maloletnom licu

Sud Republike Kosovo je nadležan za izdavanje dozvole sklapanja braka maloletnom licu ako je podnosilac zahteva državljanin Republike Kosovo, odnosno ako je jedan od podnosioca zahteva državljanin Republike Kosovo, bez obzira na prebivalište ili boravište lica koja žele da sklope brak.

Član 136.

Izdržavanje

1. Sud Republike Kosovo je nadležan za sporove o izdržavanju i kada:

1.1. poverilac ima uobičajeno boravište u Republici Kosovo; ili

1.2. se o izdržavanju odlučuje u bračnom sporu, sporu o utvrđivanju materinstva ili očinstva ili sporu o odnosu između roditelja i dece koji se vodi pred sudom Republike Kosovo.

Član 137.

Usvojenje

1. Sud Republike Kosovo je nadležan za odlučivanje o zasnivanju i poništenju usvojenja ako je jedan od usvojitelja ili usvojenik državljanin Republike Kosovo ili ima uobičajeno boravište u Republici Kosovo u trenutku pokretanja postupka o zasnivanju usvojenja.

2. Ako je usvojenik državljanin Republike Kosovo i ima uobičajeno boravište u Republici Kosovo u trenutku pokretanja postupka o zasnivanju usvojenja, nadležnost organa Republike Kosovo o odnosima iz stava 1. ovog člana je isključiva.

Potpoglavlje V. – Posebne odredbe: Nadležnost u naslednim stvarima

Član 138.

Opšte odredbe

Sud Republike Kosovo je nadležan za raspravljanje celokupne zaostavštine, ako je ostavilac imao prebivalište ili uobičajeno boravište u Republici Kosovo u trenutku smrti.

Član 139.

Nadležnost prema mestu nalaženja zaostavštine

1. Sud Republike Kosovo je nadležan za raspravljanje zaostavštine i u slučaju kad ostavilac nije imao prebivalište ili uobičajeno boravište u Republici Kosovo u trenutku smrti, ukoliko se celokupna zaostavština ili njen jedan deo nalazi u Republici Kosovo, te i ako:

- 1.1. je ostavilac izabrao pravo Republike Kosovo kao merodavno pravo za raspravljanje zaostavštine u skladu sa članom 54. ovog zakona; ili
- 1.2. je ostavilac bio državljanin Republike Kosovo u trenutku smrti; ili
- 1.3. je primena ovog člana ograničena samo na to nasledstvo.

Član 140.

Nadležnost za sporove iz naslednopravnih odnosa i naslednopravne sporove o raspolaganju imovinom za života

Odredbe čl. 138. i 139. ovog zakona primenjuju se i za nadležnost za sporove iz naslednopravnih odnosa i naslednopravne sporove o raspolaganju imovinom za života.

Član 141.

Izbor nadležnosti

Sud Republike Kosovo je nadležan i za raspravljanje zaostavštine koja se ne nalazi u Republici Kosovo, ako je ostavilac zaveštanjem (testamentom) ili drugom formom raspolaganja imovinom za slučaj smrti izabrao pravo Republike Kosovo kao merodavno pravo za svoju zaostavštinu.

Potpoglavlje VI. – Posebne odredbe: Nadležnost za stvarna prava

Član 142.

Stvarna prava na nepokretnim stvarima

1. Sud Republike Kosovo je isključivo nadležan za sporove o stvarnim pravima na nepokretnosti, uključujući sporove nastale iz zakupa nepokretnosti, ako se nepokretnost nalazi u Republici Kosovo.
2. Izuzetno od stava 1. ovog člana, sud Republike Kosovo nije isključivo nadležan za sporove o kratkoročnom zakupu nepokretnosti koja se nalazi u Republici Kosovo, za lične potrebe zakupca kao fizičkog lica na period ne duži od šest (6) uzastopnih meseci, a vlasnik nepokretnosti i zakupac imaju prebivalište u istoj državi.

Član 143.

Stvarna prava na pokretnim stvarima

Sud Republike Kosovo je nadležan za sporove o stvarnim pravima na pokretnim stvarima ako se pokretna stvar nalazi u Republici Kosovo u trenutku pokretanja postupka.

Član 144.

Sporovi o stvarnim pravima na vazduhoplovu i brodu

1. Sud Republike Kosovo je nadležan za sporove o stvarnim pravima na vazduhoplovu ili brodu, te i za sporove o zakupu vazduhoplova ili broda ako se na teritoriji Republike Kosovo vodi registar u koji je vazduhoplov ili brod upisan.
2. Sud Republike Kosovo je nadležan za sporove zbog smetanja državnine na vazduhoplovu ili brodu iz stava 1. ovog člana ako se na teritoriji Republike Kosovo vodi registar u koji je vazduhoplov, odnosno brod upisan ili kada se smetanje dogodilo na teritoriji Republike Kosovo.

Potpoglavlje VII. – Posebne odredbe: Nadležnost za prava intelektualne svojine**Član 145.****Isključiva međunarodna nadležnost za sporove koji imaju za predmet registraciju i punovažnost prava industrijske svojine**

1. Sud Republike Kosovo je isključivo nadležan za sporove koji imaju za predmet registraciju ili punovažnost prava na patent, robni i uslužni žig, dizajn ili drugih prava industrijske svojine koja se moraju registrovati, bez obzira na to da li je pitanje pokrenuto tužbom ili u odgovoru na tužbu, ako je u Republici Kosova:

- 1.1. podneta prijava za deponovanje ili registraciju;
- 1.2. izvršeno deponovanje ili registracija; ili
- 1.3. da se na osnovu međunarodnog ugovora smatra da je izvršeno deponovanje ili registracija.

Potpoglavlje VIII. – Posebne odredbe: Nadležnost za ugovorne i vanugovorne obaveze**Član 146****Ugovorne obaveze**

1. Sud Republike Kosovo je nadležan i za sporove iz ugovornih odnosa i kada je predmet spora obaveza koja je izvršena ili bi trebalo da bude izvršena u Republici Kosovo.

2. Osim ako su se stranke drukčije sporazumele, smatra se da se mesto izvršenja obaveze iz stava 1. ovog člana nalazi u Republici Kosovo:

- 2.1. kod ugovora o prodaji robe, ako je roba, u skladu sa ugovorom, isporučena ili je trebalo da bude isporučena u Republici Kosovo;
- 2.2. kod ugovora o pružanju usluga, ako su usluge, u skladu sa ugovorom, pružene ili je trebalo da budu pružene u Republici Kosovo.

Član 147.**Potrošački ugovori**

1. Sud Republike Kosovo je nadležan i za sporove potrošača protiv trgovca nadležan je ako potrošač ima prebivalište u Republici Kosovo.

2. Sud Republike Kosovo je isključivo nadležan za sporove iz potrošačkih ugovora trgovca u svojstvu tužioca i potrošača u svojstvu tuženog ako potrošač ima prebivalište u Republici Kosovo.

3. Od odredaba stava 2. ovog člana može se odstupiti samo na osnovu sporazuma o nadležnosti:

- 3.1. zaključenog nakon nastanka spora;
- 3.2. koji omogućava potrošaču da, koji nema prebivalište u Republici Kosovo, pokrene postupak pred sudom u Republici Kosovo; ili
- 3.3. zaključenog između potrošača i trgovca koji su trenutku zaključenja sporazuma imali prebivalište ili uobičajeno boravište u istoj državi i predviđa nadležnost suda te

države, pod uslovom da sporazum nije protivan pravu te države.

4. Odredbe st. 1, 2. i 3. ovog člana primenjuju se samo za sporove iz:

4.1. ugovora o prodaji robe na rate; ili

4.2. ugovora o zajmu na rate ili bilo kakav drugi oblik dodeljenog kredita za finansiranje prodaje robe; ili

4.3. svih drugih slučajeva kada se ugovor zaključuje sa licem koje obavlja trgovačku ili profesionalnu delatnost u Republici Kosovo ili takvu delatnost usmerava prema Republici Kosovo ili prema više država, među kojima je i Republika Kosovo, a ugovor spada u područje te delatnosti.

5. Odredbe st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana se ne primenjuju na ugovore o prevozu, osim na ugovore kojima se za jedinstvenu cenu pruža kombinovana usluga putovanja i smeštaja.

Član 148.

Pojedinačni ugovori o radu

1. Sud Republike Kosovo je nadležan za sporove iz radnog odnosa zaposlenog protiv poslodavca iz pojedinačnog ugovora o radu ako:

1.1. zaposleni uobičajeno obavlja rad u Republici Kosovo ili je obavljao rad u Republici Kosovo; ili

1.2. zaposleni uobičajeno obavlja rad iz Republike Kosovo ili je obavljao rad iz Republike Kosovo, a poslovna jedinica poslodavca koja je istog zaposlila nalazi se ili se nalazila u Republici Kosovo.

2. Sud Republike Kosovo je isključivo nadležan za sporove iz pojedinačnog ugovora o radu između poslodavca kao tužioca i zaposlenog kao tuženog, ako zaposleni ima prebivalište u Republici Kosovo.

3. Od odredbe stava 2. ovog člana može se odstupiti samo na osnovu sporazuma o nadležnosti:

3.1. zaključenog posle nastanka spora; ili

3.2. koji omogućava zaposlenom da, koji nema prebivalište u Republici Kosovo, pokrene postupak pred sudom u Republici Kosovo.

Član 149.

Vanugovorne obaveze

1. Sud Republike Kosovo je nadležan u sporovima o vanugovornim obavezama za štetu:

1.1. ako je štetni događaj nastupio ili je šteta nastala u Republici Kosovo;

1.2. ako je verovatno da će štetni događaj nastupiti ili šteta nastati u Republici Kosovo.

2. Odredba stava 1. ovog člana primenjuje se i u sporovima o pokrenutim protiv osiguravajuće kompanije za naknadu štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti osiguravača, kao i u sporovima o regresnim zahtevima na osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika.

Član 150.**Nadležnost po osnovu mesta poslovanja ogranka, predstavništva ili druge poslovne jedinice**

Sud Republike Kosovo je nadležan za sporove iz poslovanja ogranka, predstavništva ili druge poslovne jedinice tuženog, koja se nalazi u Republici Kosovo kada tuženi nema sedište u Republici Kosovo.

POGLAVLJE IV.**OSTALE ODREDBE O POSTUPKU SA MEĐUNARODNIM ELEMENTOM****Član 151.****Merodavno pravo za postupak**

Na postupak u stvarima sa međunarodnim elementom koji se vodi pred sudom ili drugim organom Republike Kosovo primenjuje se pravo Republike Kosovo.

Član 152.**Stranačka i parnična sposobnost**

1. Za stranačku i parničnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo države čiji je ono državljanin.
2. Ako strani državljanin nije parnično sposoban prema odredbi stava 1. ovog člana, a parnično je sposoban po pravu Republike Kosovo, može sam preduzimati radnje u postupku.
3. Zakonski zastupnik stranog državljanina iz stava 2. ovog člana može preduzimati radnje u postupku samo dok strani državljanin ne izjavi da sam preuzima vođenje postupka.
4. Za stranačku sposobnost stranog pravnog lica merodavno je pravo iz člana 23. ovog zakona.

Član 153.**Obezbeđenje parničnih troškova
(cautio iudicatum solvi)**

1. Kada lice bez državljanstva koje nema uobičajeno boravište u Republici Kosovo ili strani državljanin ili pravno lice koje nije upisano u javni registar Republike Kosovo pokreće parnični postupak pred sudom Republike Kosovo, dužan je da tuženom, na njegov zahtev, obezbedi parnične troškove.
2. Tuženi je dužan da zahtev iz stava 1. ovog člana istakne najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano, na prvom ročištu za glavnu raspravu pre nego što se upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, odnosno čim je saznao da postoje pretpostavke za zahtevanje obezbeđenja troškova.
3. Obezbeđenje parničnih troškova daje se u novcu, ali sud može odobriti da se obezbeđenje daje i u drugom pogodnom obliku.

Član 154.**Oslobađanje od obaveze obezbeđenja parničnih troškova**

1. Tuženi nema pravo na obezbeđenje parničnih troškova:
 - 1.1. ako u državi čiji je državljanin tužilac, državljani Republike Kosovo nisu dužni davati obezbeđenje;

- 1.2. ako tužilac uživa pravo azila ili ako ima status izbeglice u Republici Kosovo;
- 1.3. ako se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje tužioca iz njegovog radnog odnosa u Republici Kosovo;
- 1.4. ako su u pitanju bračni sporovi ili sporovi o utvrđivanju ili o osporavanju očinstva ili materinstva, te i ako je u pitanju zakonsko izdržavanje; i
- 1.5. ako je u pitanju postupak po meničnoj ili čekovnoj tužbi, po protivtužbi ili u postupku izdavanja platnog naloga.

2. U slučaju sumnje da li su državljani Republike Kosovo, u smislu stava 1. ovog člana obavezni da daju obezbeđenje u državi čiji je državljanin tužilac, sud može tražiti objašnjenje od organa nadležnog za sprovođenje pravde.

Član 155.

Odluka o obezbeđenju parničnih troškova

1. U rešenju kojim usvaja zahtev za obezbeđenje parničnih troškova, sud određuje iznos obezbeđenja i rok u kojem se obezbeđenje mora dati, te i upozorava tužioca na posledice koje zakon predviđa ako se ne dokaže da je obezbeđenje dato u određenom roku.
2. Ako tužilac u određenom roku ne dokaže da je dao obezbeđenje za parnične troškove, smatra se da je tužba povučena.
3. Tuženi koji je blagovremeno istakao zahtev da mu tužilac obezbedi parnične troškove nije dužan da nastavi postupak u glavnoj stvari sve dok se pravosnažno ne odluči o njegovom zahtevu, a ako zahtev bude usvojen – dok tužilac ne položi obezbeđenje.
4. Ako sud odbije zahtev za obezbeđenje parničnih troškova, može odlučiti da se postupak nastavi i pre nego što rešenje o odbijanju postane pravosnažno.

Član 156.

Oslobađanje plaćanja parničnih troškova

Strani državljani imaju pravo na oslobađanje od plaćanja parničnih troškova pod istim uslovima kao i državljani Republike Kosovo.

DEO ČETVRTI PRIZNAVANJE I IZVRŠENJE STRANIH ODLUKA

POGLAVLJE V. KONCEPT

Član 157. Strana sudska odluka

1. Stranom sudskom odlukom smatra se odluka suda strane države.
2. Stranom sudskom odlukom u smislu stava 1. ovog člana smatra se i sudsko poravnanje (sudska nagodba).
3. Stranom sudskom odlukom smatra se i odluka drugog organa koja je u državi u kojoj je doneta izjednačena sa sudskom odlukom, odnosno sudskim poravnanjem, ako se istom regulišu odnosi iz člana 1. ovog zakona.

Član 158. Priznavanje

Strana sudska odluka izjednačava se sa odlukom suda Republike Kosovo i proizvodi pravno dejstvo u Republici Kosovo samo ako je prizna sud Republike Kosovo.

Član 159. Uslovi i načela izvršenja stranih sudskih odluka

1. Uslovi za priznavanje i izvršenje stranih sudskih odluka od strane nadležnog suda Republike Kosova su isti, sa izuzetkom načela uzajamnosti, koji važi kao uslov samo za izvršenje stranih sudskih odluka.

2. Uslov načela uzajamnosti iz stava 1. ovog člana izuzima se u onim slučajevima kada je jedna od stranka državljanin Republike Kosovo, ili ima prebivalište ili uobičajeno boravište u Republici Kosovo.

POGLAVLJE VI. USLOVI ZA PRIZNAVANJE I IZVRŠENJE

Potpoglavlje I. – Uslovi koje sud razmatra po službenoj dužnosti

Član 160. Potvrda o pravosnažnosti i izvršnosti

1. Podnosilac predloga za priznanje strane sudske odluke je dužan da uz predlog za priznanje strane sudske odluke priloži sudsku odluku u izvorniku ili overenom prepisu i da priloži potvrdu nadležnog stranog suda, odnosno drugog organa, o pravosnažnosti te odluke po pravu države u kojoj je doneta.

2. Ako se predlogom za priznanje strane sudske odluke zahteva i priznanje izvršnosti iste, podnosilac predloga za priznanje odluke, pored potvrde iz stava 1. ovog člana, treba priložiti i potvrdu da je odluka izvršna po pravu države u kojoj je doneta.

3. Ako strana sudska odluka u izvorniku ili overeni prevod nije na jeziku koji je u službenoj upotrebi pred sudom pred kojim se sprovodi postupak za priznanje te odluke, stranka koja zahteva priznanje odluke mora podneti i overeni prevod strane sudske odluke na jezik u službenoj upotrebi tog suda.

Član 161. Isključiva nadležnost suda Republike Kosovo

Strana sudska odluka neće se priznati ako u predmetnoj stvari postoji isključiva nadležnost suda ili drugog organa Republike Kosovo, osim ako ovaj zakon dopušta strankama da pokrenu postupak pred stranim sudom za određeni spor za koji sud Republike Kosovo ima isključivu nadležnost.

Član 162. Prekomerna nadležnost stranog suda

Strana sudska odluka neće se priznati ako je strani sud svoju nadležnost zasnovao na činjenicama koje ovaj ili drugi zakon Republike Kosovo ne predviđa za zasnivanje nadležnosti suda Republike Kosovo za rešavanje odnosa sa međunarodnim elementom iste vrste.

Član 163.

Pravosnažna odluka o istoj stvari i među istim strankama

1. Strana sudska odluka neće se priznati ako je u istoj stvari sud ili drugi organ Republike Kosovo doneo pravosnažnu odluku ili ako je u Republici Kosovo priznata neka druga strana sudska odluka koja je doneta u istoj stvari i među istim stranaka.
2. Sud prekida postupak priznanja strane sudske odluke ako je pred sudom Republike Kosovo u toku ranije pokrenut postupak u istoj pravnoj stvari i među istim strankama, i to do pravosnažnog okončanja postupka.

Član 164.

Neizvršenje stranih sudskih odluka

Odluka stranog suda neće se priznati i izvršiti ako ne proističe iz privatnopravnih odnosa sa međunarodnim elementom.

Član 165.

Povreda javnog poretka

Strana sudska odluka neće se priznati ako bi dejstvo njenog priznanja očigledno bilo suprotno javnom poretku Republike Kosovo.

Potpoglavlje II. – Uslove koje sud razmatra na osnovu prigovora stranaka

Član 166.

Povreda prava na odbranu

1. Sud Republike Kosovo odbija priznanje strane sudske odluke, ako jedna od stranka dokaže da:
 - 1.1. zbog nepravilnosti u postupku nije mogla da se brani u postupku; ili
 - 1.2. poziv, tužba ili rešenje kojim je pokrenut postupak nije istoj lično dostavljeno, odnosno nije pokušano lično dostavljanje, osim ako se ista na bilo koji način upustila u raspravljanje o glavnoj stvari u prvostepenom postupku; ili
 - 1.3. istoj nije ostavljeno dovoljno vremena za pripremu odbrane od trenutka dostavljanja tužbe do zakazivanja ročišta.

POGLAVLJE VII.

POSTUPAK ZA PRIZNANJE STRANIH SUDSKIH ODLUKA

Član 167.

Pokretanje postupka

1. Postupak za priznanje strane sudske odluke pokreće se predlogom.
2. Sud kome je podnet predlog za priznanje strane sudske odluke upušta se samo da li su ispunjene pretpostavke iz čl. 160. do 165. ovog zakona.
3. Svako lice koje ima pravni interes može podneti predlog za priznanje odluke stranog suda u stvarima koje se odnose na lični status.

Član 168. Nadležni sud

1. Za priznanje stranih sudskih odluka odlučuje sudija pojedinac Osnovnog suda.
2. Za priznanje stranih sudskih odluka mesno je nadležan svaki stvarno nadležan sud.

Član 169. Priznanje stranih sudskih odluka kao prethodno pitanje u postupku

Ako za priznanje strane sudske odluke nije doneto posebno rešenje, za priznanje te odluke svaki sud može rešiti kao prethodno pitanje u postupku, ali samo sa dejstvom za taj postupak.

Član 170. Tok postupka

1. Ukoliko sud kome je podnet predlog za priznanje strane sudske odluke utvrdi da nema prepreka za priznanje, doneće rešenje o priznanju strane sudske odluke.
2. Sud uručuje rešenje o priznanju protivniku predlagača, odnosno drugim učesnicima u postupku u kojem je doneta strana sudska odluka, uz pravnu pouku da se protiv rešenja za priznanje može istaći prigovor u roku od trideset (30) dana od dana prijema.
3. Izuzetno od stava 2. ovog člana, sud neće uručiti protivniku predlagača rešenje o priznanju strane sudske odluke u kojoj je odlučeno samo o razvodu braka, ako je podnosilac predloga za priznanje državljanin Republike Kosovo, a protivnik predlagača nema prebivalište ili uobičajeno boravište u Republici Kosovo.

Član 171. Postupak po prigovoru na rešenje o priznanju strane sudske odluke

O prigovoru na rešenje o priznanju strane sudske odluke iz člana 170. ovog zakona, odlučuje sud koji je doneo rešenje o priznanju u veću sastavljenom od troje (3) sudija. O prigovoru sud odlučuje nakon ročišta.

Član 172. Žalba

Protiv rešenja kojim sud odbija predlog za priznanje strane sudske odluke i protiv rešenja kojim sud odlučuje o prigovoru iz člana 171. ovog zakona dozvoljena je žalba nadležnom apelacionom sudu u roku od petnaest (15) dana od dana prijema rešenja.

Član 173. Troškovi postupka

O troškovima postupka za priznanje strane sudske odluke odlučuje sud po pravilima koja bi se primenjivala u slučaju kada bi o istoj stvari odlučivao sud ili drugi organ Republike Kosovo.

Član 174. Primena propisa o vanparničnom postupku

Ukoliko u ovom poglavlju nema posebnih odredaba za postupak priznanja stranih sudskih odluka shodno se primenjuju odredbe vanparničnog postupka.

Član 175.
Izvršenje stranih sudskih odluka

Strana sudska odluka koju je sud Republike Kosovo priznao u postupku predviđenom u čl. 167. do 173. ovog zakona izvršava se u skladu sa zakonima Republike Kosovo koji uređuju izvršenje.

DEO PETI
POSEBNE ODREDBE

Član 176.
Brakovi sklopljeni pred ovlašćenim konzularnim ili diplomatskim predstavništvom Republike Kosovo

1. Državljanima Republike Kosovo mogu u inostranstvu sklopiti brak pred ovlašćenim konzularnim predstavništvom ili diplomatskim predstavništvom Republike Kosovo koja obavlja konzularne poslove, ako se tome ne protivi država u kojoj se nalazi predstavništvo Republike Kosovo ili ako je ovo pitanje predviđeno međunarodnim ugovorom.
2. Ministar koji upravlja organom državne uprave nadležnim za spoljne poslove određuje u kojim se predstavništvima Republike Kosovo mogu sklapati brakovi u inostranstvu između državljana Republike Kosovo.

Član 177.
Poslovi starateljstva za državljane Republike Kosovo koji se nalaze u inostranstvu

Poslove starateljstva za državljane Republike Kosovo koji se nalaze u inostranstvu vrši konzularno ili diplomatsko predstavništvo Republike Kosovo, ako se tome ne protivi država u kojoj se nalazi predstavništvo Republike Kosovo, ili ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom.

Član 178.
Sastavljanje testamenta državljaninu Republike Kosovo u inostranstvu

Državljaninu Republike Kosovo može u inostranstvu sastaviti zaveštanje (testament), shodno odredbama koje važe za sastavljanje sudskog zaveštanja (testamenta), konzularno ili diplomatsko predstavništvo Republike Kosovo koje obavlja konzularno pravne poslove.

Član 179.
Overa potpisa, rukopisa i prepisa u konzularnim ili diplomatskim predstavništvima Republike Kosovo

1. Konzularna predstavništva Republike Kosovo ili diplomatska predstavništva Republike Kosovo koja obavljaju konzularno pravne poslove mogu overiti potpise, rukopise i prepise u skladu sa međunarodnim ugovorima i propisima države prijema.
2. Ministar koji je upravlja organom državne uprave nadležnim za spoljne poslove određuje način na koji će se obavljati poslovi iz stava 1. ovog člana.

Član 180.
Izdavanje uverenja o važećim odredbama ili koje su bile na snazi u Republici Kosovo

1. Uverenje o važećim odredbama ili koje su bile na snazi u Republici Kosovo, radi primene istih od strane organa strane države, izdaje organ državne uprave nadležan za poslove pravosuđa.

2. U uverenju iz stava 1. ovog člana navodi se naziv akta, datum kada je donet, odnosno od kada nije u primeni i tačan tekst odgovarajućih odredaba tog akta.

DEO ŠESTI PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 181. Primena zakona

1. Odredbe ovog zakona za određivanje merodavnog prava ne primenjuju se na odnose nastale pre stupanja na snagu ovog zakona.

2. Ako se pre stupanja na snagu ovog zakona donese pravosnažna prvostepena presuda ili rešenje kojim se okončava postupak pred prvostepenim sudom, dalji postupak se nastavlja prema dotadašnjim važećim propisima o nadležnosti i postupku u stvarima sa međunarodnim elementom i propisima za priznanje stranih sudskih odluka.

3. Ako se posle stupanja na snagu ovog zakona ukine prvostepena odluka iz stava 2. ovog člana, dalji postupak se vodi prema odredbama o nadležnosti i postupku u stvarima sa međunarodnim elementom i odredbama za priznanje stranih sudskih odluka ovog zakona.

Član 182. Stavljanje van snage

Stupanjem na snagu ovog zakona stavlja se van snage Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima.

Član 183. Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu petnaest (15) dana nakon objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo.

**Zakon br. 08/L-028
4. avgust 2022. godine**

Proglašeno ukazom Br. DL-292/2022, dana 22.08.2022, od strane Predsednice Republike Kosova Vjosa Osmani-Sadriu